

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra filosofie a religionistiky

Bakalářská práce

Menší sakrální stavby Strakonického regionu

Vedoucí práce: Mgr. Martin Klapetek

Autor práce: Radmila Trojanová

Studijní obor: Humanistika

Ročník: Třetí

2009

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

20. dubna 2009

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Martinu Klapetkovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

ÚVOD.....	6
1 Střípky z historie a geografie Strakonického regionu	8
2 Popis menších sakrálních staveb	10
2.1 Boží muka	10
2.2 Kaple a kapličky	15
3 Druhy menších sakrálních staveb některých farností	
v okresu Strakonice.....	17
3.1 Boží muka	17
3.1.1 Strakonicko	17
3.1.2 Volyňsko	20
3.2 Kaple	22
3.2.1 Strakonicko	22
3.2.2 Volyňsko	31
3.2.3 Vodňansko	35
3.2.4 Blatensko.....	37
3.3 Kapličky.....	38
3.3.1 Strakonicko	38
3.3.2 Volyňsko	42
4 ZÁVĚR.....	45
5 Seznam použitých zdrojů	47
6 Seznam zkratk	48
7 Seznam příloh.....	49
8 Přílohy	50

9 Abstrakt 74

10 Abstract..... 75

ÚVOD

Menší sakrální stavby, i když si to většina z nás neuvědomuje, jsou součástí našeho každodenního života. Je však pravda, že pokud okolo nějaké výše zmíněné stavby projdeme nebo projedeme, napadne určitě každého z nás, jaký příběh tato stavba asi skrývá, nebo nás alespoň daná stavba něčím zaujme (architektura, poloha,...). Ve své práci se pokusím shrnout základní aspekty menších církevních staveb ve Strakonickém regionu a poté uvést historii a příběhy které se k některým z nich váží.

V krajině tyto stavby zaujímají své místo, i když na ně často hledíme jako na nedílnou součást krajiny.

Lidé, kteří tyto objekty stavěli nebo se na jejich stavbě alespoň nějakou částí podíleli, měli zajisté určitý důvod, proč tuto stavbu a na toto místo umístili. V teoretické části práce se pokusím objasnit nejen historii, ale i současnost vybraných objektů.

Myslím si, že dnes tyto stavby už nemají takový význam jako v minulosti, například: při konání procesí nebo poutích. Dalo by se říci, že tyto společenské akce se z doby dnešního moderního člověka vytratily a myslím si, že v blízké době se do něj ani nevrátí. V dnešní době jsou pro nás zajímavé církevní stavby jako jsou kostely a katedrály a to většinou při křesťanských svátcích a událostech jako jsou například: Vánoce, Velikonoce nebo Památka zesnulých. Většina z nás pokud má možnost, jde o Vánocích do kostela či kapličky na půlnoční mši, i když v jiném období tuto budovu míjí a většinou ji do svého života nějak zvláště nezahrnuje.

Každá stavba má svoji historii, příčinu svého vzniku, ale i dané místo je nějakým způsobem se stavbou přímo spojeno. Mnohdy nás ani nenapadne takto na tyto stavby nahlížet.

Dnes se asi již nestává, že by někdo z vděčnosti (za záchranu života, uzdravení) nechal postavit boží muka, kapličku či kapli. Někdy se dnes stane, že nějaký mecenáš nechá opravit nějaký významný kostel. Na menší církevní památky, okolo nichž třeba denně chodíme, si nikdo většinou s rekonstrukcí či opravou nevzpomene. I když toto není pravidlem, pro příklad si můžeme uvést kapličku mezi obcemi Svaryšov a Kapsova Lhota na Strakonicku, kde si lid místních obcí svépomocí opravil již výše zmíněnou stavbu, která byl v žalostném stavu. Také za připomenutí stojí, že ani různým spolkům či sdružením nebo dokonce Evropské unii není osud těchto staveb lhostejný. Tyto

organizace přispívají na opravu buď to vlastní prací či finanční spoluúčastí.

V práci jsem k popisu staveb použila sběru konkrétních dat z terénu, písemného materiálu z archivního prostředí a také odbornou literaturu, která se ale k tomuto tématu získává velmi problematicky.

1. Stríčky z historie a geografie Strakonického regionu

Město Strakonice se nachází v jižních Čechách a rozkládá se na soutoku dvou řek, Otavy a Volyňky. Město se skládá ze 3 městských částí a má cca 25.000 obyvatel. Přesto, že samotné město je středně veliké, náleží k němu mnoho vesniček a obcí, které jsou originální svou historií, kulturou, ale také právě svými drobným církevními stavbami. Ale ani samo město se nenechá zahanbit co do četnosti těchto objektů. Více se tomuto tématu budeme věnovat v kapitole číslo tři.

Název Strakonice pochází zřejmě od Strakonců nebo Strachoniců, tedy příslušníků lidu praotce Straky, Stracha, Strakoně či Strachoně.

V historii města hrál na počátku hlavní úlohu rod Bavorů ze Strakonice, který měl v erbu střelu.¹ Jak můžeme vidět v přílohové části, dodnes si město zachovala tento symbol a spolu s křížem maltézských rytířů tvoří vlajku města Strakonice. Téměř po 700 let tu vládl církevní rytířský řád johanitů, rytířů svatojiřských, sv. Jana Jeruzalémského, později nazvaný rytíři rhodskými a od r. 1530 po usídlení na ostrově Maltě se jim říkalo rytíři maltští, maltáni.² Maltézští rytíři (jejich symbol – kříž) si uchoval určitou prestiž a úctu dodnes a jak již bylo zmíněno, je mimo jiné součástí městské standarty.

Město Strakonice, ač se zdá na památky poměrně chudé, skrývá několik krásných objektů. Jsou jimi strakonické kostely, které jsou s městem spjaty už od počátků, i menší kultovní stavby dotvářející ráz každého místa. Nejstarším a nejcennějším je hradní kostel sv. Prokopa z počátku 13. století s ambity a kapitulní síní. O několik desetiletí později byl nedaleko Strakonice v obci Lom vystavěn další kostel, zasvěcený sv. Václavu, který se stal farním kostelem i pro vznikající město. V té době byl položen základ i dnešního kostela sv. Markéty, jenž byl do dnešní velikosti přestaven na sklonku 16. století a sloužil jako oblíbený kostel městský. Na samém počátku 18. století byla za městskými hradbami postavena při Siebertově ústavu kaple svatého Martina (tato kaple téměř zanikla s výjimkou klenutých stropů při přestavbě Domova důchodců v Lidické ulici ve

¹ Viz. příloha č. I.

² CVRČEK, Z, J. *Strakonice město, lidé, osudy*, Strakonice: Městský národní výbor v Strakonících, 1989. str. 5.

Strakonicích) a koncem století byl vybudován z podnětu zbožného lidu na místě starší kaple poutní kostel Panny Marie Bolestné na Podsrpu. Kromě těchto větších staveb vzniklo během 18. a 19. století na území města množství drobnější sakrální architektury, kaplí, kapliček, křížů či božích muk.³

³ KUPKA, J. *Vlastivědný sborník Strakonice, kapitoly z historie*. Strakonice: Město Strakonice, 2002. str. 149.

2. Popis menších sakrálních staveb

V okolí kaplí, kapliček a božích muk se dříve na venkově odbyvalo převážně veškeré kulturní dění. Kolem těchto staveb se lidé scházeli při příležitostech jak šťastných událostí (narození dítěte, svatby), ale také při těch smutných a truchlivých (úmrtí, pohřby). Dnes už mají tyto události jiný význam, ale i průběh. Tyto obřady se řídily přesně určeným řádem. Dnes, pro připomenutí výše uvedených událostí, musíme hledat ve starých knižních a filmových archivech.

Drobné památky jsou obvykle lokalizovány na návsi popřípadě na nějakém místě každodenního setkávání lidí. Zbožní jednotlivci je obvykle stavěli na vlastním pozemku (poblíž usedlosti, u cesty na pole), ale často také u cest vedoucích ke hřbitovu nebo k některému poutnímu místu.⁴

Místa, ve kterých lidé běžně nepobývali, cítili se zde cizí, osamělí a zranitelní (vysoké hory, hluboké rokle, odlehlá lesní zákoutí), nebo místa symbolizující pomíjivost člověka a zmar jeho aktivit (hřbitov a osamělá a opuštěná sídla: staré hrady a tvrze, mlýny, hospody a jiné „samoty“), byla v minulosti považována za člověku „nepřátelská“, zvláště v noční době. Mnohá z nich místní tradice spojovala – právem či neprávem – s nějakou dramatickou událostí (sebevraždou, vraždou, respektive jinou formou tragického úmrtí) a označovala je za rejdiště nadpřirozených, člověku zpravidla škodících bytostí.⁵

Postavená Boží muka či kříže a sochy svatých na rozcestí křižovatek cest a cestiček nesymbolizovala pozitivní významnou událost (záchrana života před přírodními živly, záchrana před morovou ranou), ale spíše negativní události (konaly se zde obřady za sebevrahy, zločince, nebo za různá neštěstí) na důkaz smíření (někdy také zvané jako pokání či svatá zpověď, vyznání z vlastních hříchů a tím i smíření s Bohem).

Rovněž přechody přes vodní toky představovaly nebezpečná místa a není náhodou, že právě poblíž brodu nebo na mostě, kterým je tok překlenut, bývá často

⁴HANZL, Z.; GÁBA, Z.; PROCHÁZKA, L. a kol. *Kámen v rukodělné výrobě českého venkova*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. r. o., 2003.str. 191.

⁵Tamtéž, str. 191.

postavena socha sv. Jana Nepomuckého. Svatý Jan Nepomucký jako ochránce všech, kdož jsou ohrožováni vodním živlem, chránil mimo jiné také vltavské „plavce“ na nejnebezpečnějších úsecích jejich cest – Svatojánských proudech. Socha sv. Vojtěcha, v povodí Otavy uctívaného jako patrona vorářů, se zase objevovala ve výklencích kapliček zbudovaných na prostranstvích u řek v místech, kde „plavci“ zastavovali, aby si odpočinuli.⁶

2.1 Boží muka

Boží muka jsou drobný kamenný nebo zděný objekt, nacházející se zejména ve volné krajině. Forma sloupku, pilíře v horní části pak s rozšířeným prostorem pro sošku, malbu nebo reliéf, bývá zpravidla ukončen křížem. Boží muka byla od 14. století vztyčována na vzpomínku různých událostí na křižovatkách cest apod.⁷

Pokud jsou boží muka zbudována z cihlového, smíšeného, lomového nebo částečně upraveného kamenného zdiva (pilířová boží muka), bývají zpravidla omítnuta.⁸ Dřevěná boží muka byla často nahrazována kamennými či zděnými. Boží muka jsou na našem území datována již od 13. století, avšak jejich rozkvět závisí na náboženském založení obyvatelstva v dané oblasti.

Sloupková boží muka bývají přibližně tři a půl metru vysoká, výjimkou jsou však boží muka ze Šumavy, která dosahují jen poloviční výšky. Nejstarší boží muka v Čechách stávala v zaniklé obci Všestudy (dnes jsou umístěna v lapidáriu Oblastního muzea v Chomutově) a pochází z období kolem roku 1300. Mladší jsou gotická sloupková boží muka v Jiníně u Strakonice⁹ (z roku 1482) a v Telči (1485).

⁶HANZL, Z.; GÁBA, Z.; PROCHÁZKA, L. a kol. *Kámen v rukodělné výrobě českého venkova*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. r. o., 2003. str. 192.

⁷CHODURA, R.; KLIMEŠOVÁ, V.; KRÍŠŤAN, A. *Slovník pojmů sakrálního výtvarného umění*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. str. 16.

⁸HANZL, Z.; GÁBA, Z.; PROCHÁZKA, L. a kol. *Kámen v rukodělné výrobě českého venkova*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. r. o., 2003. str. 192.

⁹ Nejstarší boží muka na strakonickém okrese jsou bezpochyby nedaleko Jinína v místě zvaném „U bambalice“ nebo také „Na žalostí“. Jsou to kamenná boží muka, vysoká 248 centimetrů a datovaná rokem 1482, kdy byl také přestavován starý farní kostel Nanebevzetí Panny Marie, původně asi ze druhé poloviny 13. století. V knize Fr. Pecena „Strakonicko v pověstech a bájích“ je uvedeno lidové vyprávění z okolí Jinína, které je ovšem již pozdějšího původu. Podle něho starý mlynář v Zorkovicích oženil svého syna proti jeho vůli z hodnou a pracovitou dívkou z Jinína. Mladý muž se však nedržel doma a po otcově smrti hýřil. Jednou za tuhého mrazu ho šla manželka s děckem v náručí hledat a ráno ji lidé našli na místě božích muk zmrzlou i s dítětem. Blízká studánka se naplnila slzami nešťastné ženy. Proto zde prý postavili boží muka. (Výběr z prací členů Historického kroužku 1972, roč. 8, č. 2, str. 107).

Jak se dočteme v následujícím odstavci i boží muka prožívají nám již známá architektonická období, jako je např. románský sloh, gotika, renesance a baroko. *Nejstarší románské a gotické objety využívají převážně vertikální formy, jelikož vodorovné členění je zpravidla méně výrazné¹⁰*. V období baroka se boží muka mění hlavně v novém prvku, kterými jsou horizontální římsy. Postupně z božích muk vymizí i podstavec, který můžeme znát z období gotiky a u starších objektů. V renesanci výše zmíněný podstavec nahradila výrazná profilovaná krycí deska, kterou byla boží muka ukončena. V baroku se boží muka projevují prohnutím a zvlněním jednotlivých částí. Dřík (hlavní část sloupu mezi hlavicí a patkou), který byl v gotice obvykle hranolový až osmistěnný nebo točený, je v následujících stoletích s vertikálními žlábkami nebo hladký válec zužující se k hlavicí. Můžeme vidět i rozdíly mezi gotickou hlavicí, která dosedá na dřík přímo a je ukončena kamenným křížem, zatímco dříky u renesančních a barokních božích muk mívají výraznou hlavicí a na ní je umístěna lucerna s koulí, někdy bochníkovitého tvaru, na které je pak teprve umístěn křížek. Nápisů můžeme nalézt buď to na podstavcích, ale také na zadní straně lucerny a někdy na dříku. Boží muka z konce 18. a především 19. století s přesahem do 20. století většinou postrádají hlavicí a působí robustněji než štíhlé objekty z období renesance a baroka. V lucerně bývají vyobrazeny tradiční pašijové výjevy (některé části Kristova života, především mučení).

Jak plyne z předchozího odstavce Boží muka měla v jednotlivých architektonických období odlišnou a velmi rozmanitou podobu.

Boží muka mohou být projevem osobní zbožnosti donátora, ale také gestem ukončení sporu mezi sousedy nebo mezi poddanými a vrchností a nebo vyjádřením díky za šťastný návrat ze sezónních prací v cizině. Podle dobových vyobrazení stávala boží muka při cestách k popravištím a mohla tedy označovat i místo posledního spočinutí provinilců v nevysvěcených hrobech. Byla zároveň místem, kde se odsouzenec mohl naposledy pomodlit cestou na popraviště. *Některá byla postavena na místě násilné smrti člověka či jako projev pokání. Jejich vznik může souviset také s kultem mrtvých: na jejich*

¹⁰HANZL, Z.; GÁBA, Z.; PROCHÁZKA, L.; a kol. *Kámen v rukodělné výrobě českého venkova*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. r. o., 2003.str. 193.

*památku lidé rozsvěcovali v nikách luceren světla.*¹¹ Dle „pohanských“ zvyků, které se vztahují k místu výskytu božích muk, lze soudit, že tyto objekty také sloužily jako nástroj christianizace. Převážně se boží muka objevují v souvislosti se smrtí člověka.

Určitě pokud mjíme boží muka, každý z nás s pozastaví či pohlédne na tyto stavby a zamyslí se nad jejím významem či příběhem.

K nejčastějším ikonografickým výjevům (převedení náboženských námětů do výtvarného umění) na božích mukách patřil bičovaný Kristus, ukřižování, pieta (Panna Marie s mrtvým Kristem na klíně), rouška svaté Veroniky, Kristus padající pod tíhou kříže, korunování trním. Podle autora či objednávky máme možnost vidět 3-4 scény z Kristova hořkého utrpení. Mnoho reliéfu se týká Kristovy smrti a mučení Krista (např. sedící bičovaný Kristus s trnovou korunou a mnoho ranami). Dalšími osobami jsou Matka Boží, sv. Jan. Dále můžeme vidět náměty 14. sv. pomocníků (sv. Achác, sv. Barbora, sv. Blažej, sv. Cyriak, sv. Dionýsius pařížský, sv. Erasmus, sv. Eustach, sv. Jiljí, sv. Jiří, sv. Kateřina Alexandrijská, sv. Kryštof, sv. Markéta, sv. Pantaleon z Nikomed, sv. Vít) s Pannou Marií a dítětem uprostřed. Někdy se v reliéfu objevili také světci – patroni, které dané obyvatelstvo uctívalo (např. sv. Vendelín – ochránce stád, sv. Urban – ochránce vinice, sv. Uršula – ochránkyně před nebezpečím).

Součástí božích muk jako takových bývají:

- a) obrázek či reliéf malovaný na plechu či skle
- b) text, který často doprovází obrázek či reliéf
 - napomenutí či výzva ke kolemjdoucím
 - jako příklad si můžeme uvést boží muka z roku 1670, která nechal postavit Pavel Blech s manželkou: „*Stůj, pocesný, byl tě pán tvůj, který dal za tebe život svůj. Smrt přetěžkou, z mrtvých vstání u té dojdeš smilování, rozvaž jeho bičování též trním korunování. Na tomto místě požehnav se, klaněj se mu myslí z srdce*“.¹²

¹¹Tamtéž, str. 198.

¹²HANZL, Z.; GÁBA, Z.; PROCHÁZKA, L. a kol. *Kámen v rukodělné výrobě českého venkova*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. r. o., 2003. str. 57.

V některých krajích se také božím mukám říkala „poklonková“ – člověk se jim měl ze srdce poklonit.

Boží muka se stavěla také z vděčnosti Bohu za záchranu v nouzi, nemoci či nebezpečí. Boží muka připomínají i osudy jednotlivých lidí (smrt, neštěstí).

Na některých božích mukách najdeme vedle ukřižovaného i Krista zmrtvých vstalého (s beránkem), což je posun děje již za slzavé údolí a příslib naděje na nový život.¹³

Spojení božích muk se smrtí dokládají donedávna udržované rituály v českých vesnicích, kdy se mrtvý loučil u božích muk ve vsi a hlasem příbuzného prosil o odpouštění, ublížil-li komu.¹⁴

Můžeme se setkat i s hranolovými zděnými božími mukami, s mělkými nikami (výklenky), které jsou tvarovým přechodem ke kapličkám. V rustikálnější (hrubě opracovaném) podání či v oblastech, kde není dostatek kamene, je mohutný hranolový dřík vyzděný z lomového kamene opatřen krycí deskou, na níž stojí menší hranolová kaplice (hlavice), v jejichž mělkých nikách jsou na všech čtyřech světových stranách tradiční náměty. Často však dřík nese jen malou hlavici s osazeným drobným kamenným či dřevěným výjevem. Kaplice bývá kryta jehlancovou stříškou, do níž je vetknut dvojramenný kovaný křížek, popřípadě stříška nese ještě kamennou kouli, která symbolizuje svět pod vládou kříže.

Boží muka svou podobou navázala na otevřené kaple. Tyto kaple jsou také určeny k veřejné zbožnosti, zastavení člověka i bez přítomnosti kněze. Otevřené kaple jsou postaveny lomového kamene či cihel, omítnuty a obíleny. Velmi často omalovány ornamenty či výjevy ze života svatých. Oblíbený trojiční (zobrazení Nejsvětější trojice) motiv dal vzniknout božím mukům pilířovým s půdorysem rovnostranného trojúhelníku, ty se objevují koncem 18. století a přetrvávají až do 19. století. V nikách nalezneme podoby Nejsvětější Trojice ze všech stran, obvykle jsou obrazy zasklené a doprovázené úryvky z modliteb.

¹³HÁJEK, T.; BUKAČOVÁ, I.; ČESKÁ KOMORA ARCHITEKTŮ.; SPOLEČNOST PRO KRAJINU. *Příběh drobných památek (Od nezájmu až k fascinaci)*. Lomnice na Popelkou: Studio JB, 2006.str. 58.

¹⁴Tamtéž, str. 58.

2.2 Kaple a kapličky

Kaple můžeme definovat jako menší bohoslužebný prostor pocházející původně z malých svatyní nad hroby mučovníků, bývá buď samostatná nebo začleněná do dispozice kostela či jiného objektu, kaple křtící, pohřební, pro rodinné příslušníky apod.¹⁵

Kaplička je drobná sakrální architektura v krajině, oblíbená zejména od doby baroka.¹⁶ Řada z nich vznikla jako poutní místa, opředená zázraky.¹⁷

Kaple je uzavřená, má obvykle čtvercový, kruhový nebo oválný půdorys a je zakončená většinou jehlancovitou stříškou. V době barokní pak cibulovitou bání. Na vsi tyto kaple plnily funkci malého kostelíka k pobožnosti. Kaple byly postaveny na významných místech – na návrších či u pramenů. Kaple vznikly jako mistrovská díla architektů, ale také jako prosté stavby venkovských zedníků.

Svatý Jakub, sám poutník do Compostelly, je ochráncem všech poutníků, a tak není divu, že při trasách směřujících k údajnému hrobu sv. Jakuba, je mu zasvěcena nejen řada kostelů, ale i kaplí, mezi nimiž se dodnes pohybují poutníci...¹⁸

Kaple většinou vznikly v baroku (po třicetileté válce – rekatolizační úsilí) a za Josefa II. byly odsvěceny, a pokud je nikdo nespravoval, byly použity jako stavební materiál či zchátraly

- V romantismu docházelo v některých oblastech k obnově.
- Zvláštní skupinou v těchto stavbách jsou kaple ve skalách.
- Některé kaple můžeme spojit s křížovou cestou – tzv. velké pašije – různý počet zastavení, tj. vyobrazení Kristova utrpení. Většinou jich je 14 dle novozákonních evangelií. K nim patří i výjevy z tzv. Olivetské hory, jak již bylo

¹⁵ CHODURA, R.; KLIMEŠOVÁ, V.; KŘIŠŤAN, A. *Slovník pojmů sakrálního výtvarného umění*. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. str. 40.

¹⁶ Tamtéž, str. 41.

¹⁷ HÁJEK, T.; BUKAČOVÁ, I.; ČESKÁ KOMORA ARCHITEKTŮ.; SPOLEČNOST PRO KRAJINU. *Příběh drobných památek (Od nezájmu až k fascinaci)*. Lomnice na Popelkou: Studio JB, 2006. str. 60.

¹⁸ Tamtéž, str. 60.

zmíněno výše.

- Jednou z posledních tématik jsou Kalvárie, které jsou umístovány na vyvýšených místech (na Strakonicku je nejznámější Čestická kalvárie).

Kromě piet a Ukřižovaného se objevují zemští patroni Vojtěch a Václav, oblíbená bývala svatá Anna a poblíž mostu nechyběl ani Jan Nepomucký.¹⁹

Kaplička se krčila pod mohutným stromem, většinou lípou, a vedly k ní cesty z okolí.²⁰

Kaple stavěla zbožná vrchnost, měšťané i bohatí sedláci. Někdy bývaly na místech, kde původně stával jen kříž, a často předcházely pozdější stavbě kostelíka či většího poutního areálu.²¹

Vybavení venkovských kapliček je velmi skromné: dřevořezba či barvotiskové obrázky zdobily oltářík, podmalby na skle na stěnách a většinou se zde nachází ještě řada lavic.

¹⁹ HÁJEK, T.; BUKAČOVÁ, I.; ČESKÁ KOMORA ARCHITEKTŮ.; SPOLEČNOST PRO KRAJINU. *Příběh drobných památek (Od nezájmu až k fascinaci)*. Lomnice na Popelkou: Studio JB, 2006. str. 61.

²⁰ Tamtéž, str. 61.

²¹ Tamtéž, str. 61.

3. Druhy menších sakrálních staveb některých farností v okrese Strakonice

V následující části této práce shrnu základní charakteristiky vybraných menších sakrálních staveb, v rámci již výše zmíněného území. Do popisu staveb zahrnu: popis, dobu, ve které daná památka vznikala, sloh ve kterém je postavena, příběh či legendu, která se k ní váže, liturgické obřady, popřípadě využití stavby v současnosti. Výše zmíněná charakteristika, kterou chci u staveb uvést, se bude jistě lišit z důvodu nedostatků literárních či archivních zdrojů a proto nebude možno u všech staveb uvést všechny výše zmíněné aspekty.

3.1 Boží muka

Vedle křížů lze dodnes v šumavské krajině zaznamenat boží muka. Jde o drobné stavbičky zpravidla ve tvaru kamenného sloupu, pilíře či zděného hranolu. Bývají často kryty stříškou. V horní části se na jedné či všech stranách nachází výklenek pro obrázek, reliéf nebo sošku. Na vrcholu bývají boží muka opálena menším železným křížkem.²²

3.1.1 Strakonicko

Boží muka u letiště ve Strakonících

Pěkná klasická pilířová boží muka z 19. století (kolem 1840) jsou postavena při silnici na Pracejovice, na konci Lípek. Dnes se nacházejí za plotem na pozemku letiště. Je

²²FRANZ, E.H., *Zapomenuté dědictví (Oprava drobných kamenných památek na Šumavě)*. Vimperk: Správa Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava ve Vimperku a Rotary klub Praha, 2004. str. 33.

*to zděný, čtyřboký objekt, omítaný a obílený. Nad střechu vystupuje kovaný křížek. Ve výklencích v horní části a v některých nikách v prostřední části bývaly umístěny obrázky. Boží muka jsou stavebně v dobrém stavu.*²³

Tím, že jsou tato boží muka umístěna v areálu letiště, ve stínu letištních hangárů a za plotem, zůstávají kolemjdoucím často bez povšimnutí. Jelikož jsou pozemky v majetku soukromého subjektu, není možný bezprostřední přístup k těmto božím mukám. Tomu odpovídá i fotografie v přílohové části této práce.²⁴

Boží muka na Radomyšlské ulici ve Strakonících

*Boží muka z 19. století (kolem 1860) jsou umístěna při Radomyšlské silnici u bývalého obecního lomu. Dnes stojí za plotem na soukromém pozemku. Jejich stav však zdaleka není uspokojivý. Omítka je zcela opadaná a zbývá pouze odkrytá cihelná konstrukce. Byla by škoda, kdyby měla následovat osud mnoha podobných staveb dnes nedochovaných.*²⁵

Stejný osud stihl i tato boží muka, která jsou umístěna za plotem v neudržovaném ovocném sadu soukromého majitele. Vzhledem k stávajícímu stavu jejich okolí, postupně i ony pustnou a chátrají. Jsou to jedny z nejhůře udržovaných božích muk, se kterými jsem se při svém mapování malých sakrálních staveb Strakonicka setkala.²⁶

Boží muka Panny Marie v Dražejově

*Při cestě z Dražejova do Strakonice stojí pilířová boží muka zasvěcená Panně Marii, z 19. století. Je to jednoduchá čtyřboká stavba, omítaná a oblíbená. V horní části jsou výklenky na obrázky. Dnes je v zaskleném výklenku umístěn malý obrázek Panny Marie.*²⁷

²³ KUPKA, J. *Vlastivědný sborník Strakonice, kapitoly z historie*. Strakonice: Město Strakonice, 2002. str.185.

²⁴ Viz. příloha č. II.

²⁵ KUPKA, J. . *Vlastivědný sborník Strakonice, kapitoly z historie*. Strakonice: Město Strakonice, 2002. str. 185.

²⁶ Viz. příloha č. III.

²⁷ KUPKA, J. *Vlastivědný sborník Strakonice, kapitoly z historie*. Strakonice: Město Strakonice, 2002. str. 190.

Boží muka u rozcestí na Libětic

Na místě krásného rozhledu, nedaleko rozcestí do Libětic, stojí další z nemnoha kamenných božích muk. Jednoduchý kamenný sloupek s kaplicí nese ve spodní části vročení 1879. Pochází z bývalé kamenické dílny jednoho libětického statku a na současné místo byl přemístěn teprve nedávno. Původně stával jinde, poblíž vesnice, kde v době scelování pozemků překážel a proto byl odstraněn. Do dnešní doby se spolu s dvěma dalšími kamennými božími mukami v okolí Libětic dochoval díky silné rodinné tradici potomků zdejších kameníků.²⁸

Boží muka za Předními Zborovicemi

Jedny z neuvěřitelně vysokých sloupových božích muk čtvercového půdorysu stojí v poli mezi Předními Zborovicemi a Radošovicemi. Sledujeme stále červenou turistickou značku, projdeme vesnicí Přední Zborovice a pak pokračujeme kolem chat. Jakmile zdoláme poslední stoupání, objeví se nám v poli, vlevo od naší cesty. Jsou již z dáli velmi dobře viditelná. (Můžeme je zahlédnout i z hlavní silnice z Volyně do Strakonice – v místě odbočení do Předních Zborovic.) mají tři postupně se zmenšující patra oddělená římsami V nejvyšší části jsou protějších stěnách dva polokruhové výklenky směřující na jih a sever. Stavba je zakončena jednoduchou sedlovou stříškou pokrytou taškami a jednoramenným křížem. Pocházejí ze 17. století. Vztahuje se k ni též událost z roku 1742, z dob válečných tažení o dědictví rakouské. Vojáci měli tehdy svou základnu nedaleko Předních Zborovic a druhou u Čkyně. V místě kde stojí tato boží muka došlo údajně k potyčce mezi vojáky z těchto základen, při níž někteří přišli o život.²⁹

Tato boží muka se nacházejí u dnes již neexistující cesty, která spojovala Radošovice a Přední Zborovice. Jsou umístěna uprostřed pole, poblíž řeky Volyňky. Tvoří dominantu části obce Radošovice zvané „Za řekou“. Při cestě na Šumavu jsou

²⁸ ČERNÁ, J., *Stopy v krajině (putování po starých cestách za kapličkami a božími mukami)*.

Volyně:Region Pošumaví, 2007, str. 35.

²⁹ Tamtéž, str. 37.

dobře viditelná při pohledu vlevo ze silnice I/4 v místě zvané „Vlčiny“.³⁰

3.1.2 Volyňsko

Boží muka ve Volyni

Boží muka pravděpodobně z 18. století. Na každé straně jsou v horní části nepřilíh hluboké výklenky a nad nimi trojúhelníkové štíty. Na jedné stěně těsně pod stříškou je nápis: O.P./73 J.T., což lze s pomocí pamětníků vysvětlit – opraveno v roce 1973 Janem Toningem.

Příběh o francouzských vojácích z rukopisu Arnošta Budínského Úvahy o prehistorii Volyňska i současnost, uloženého ve třech totožných exemplářích ve volyňském muzeu, uvádí následující příběh: „... zbytky tohoto francouzského válečného oddílu po mnohatýdenním ležení ve Volyni musely se odsunouti směrem na Vimperk do Bavor – když od Písku postupovala proti nim vojska císařská – rakouská. Pravděpodobně zadní zajišťovací voj Francouzů na ústupu střetnul se s postupujícími Rakušany za městem Volyní, v zajišťovacím prostoru, na čáře Malsičky a vesnice Nišovice. Na těchto dvou bodech oné čáry postaveny potom byly dvojce boží muka, která stojí dodneška. Jedna muka stojí v lesíku před hřbitovem a kostelem Malsičky a druhá boží muka jsou před vesnicí Nišovice při okresní cestě“. Zda je citovaný příběh pravdivý, lze dnes těžko říci. Archivář František Teplý se ve svých Dějinách města Volyně též zmiňuje o událostech s francouzskými vojáky v letech 1740 – 1742, ale tak daleko ve svém líčení nezachází. František Špírek ve své hranice „Hradčany ve Volyni“ neboli „Hradčanská kronika“ z roku 1941 popisuje tato boží muka jako dřívější Hradčanská.

„Malsičská boží muka. Vítr šumí lesem, mračny se zatmívá, na Malsičské hroby, tichý déšť rozsévá, Boží muka stojí na Malsičce vrchu, sova temně hučí, v tom posvátném tichu. Na vrchu tam lidé, muka vytrpěli a proto tam Boží muka postavili.“³¹

Při cestě na do volyňské části zvané „Malsička“, nemůžeme přehlédnout nově

³⁰ Viz. příloha č. IV.

³¹ ČERNÁ, J., *Stopy v krajině (putování po starých cestách za kapličkami a božími mukami)*. Volyně:Region Pošumaví, 2007, str. 18-19.

opravená a bělostí do dálky zářící boží muka. Jejich stav je dokládá vzornou péčí Města Volyně o kulturní dědictví našich předků.³²

Boží muka ve Volyni na Valše

Pokračujeme po červeném turistickém značení dále a dojdeme do okrajové městské části zvané Valcha. Zde můžeme vlevo od cesty vidět ozdobně opracovaný žulový sloup s obrázkem pastýře v horní části a nápisem: „Já jsem dobrý pastýř“. V dolní části, v patě sloupu na přední straně, je letopočet 1943. Dle soupisu Viléma Václava Kremera z téhož roku stál v těchto místech „Za Faldičkou“ dřevěný kříž s obrázkem. Tuto skutečnost potvrzují také informace místních obyvatel. Poté, co vzal kříž za své, pravděpodobně stářím, nechal zde pan Petráš, majitel nedalekého stavení, zhotovit a postavit tento milý pomníček. Současný obrázek pastýře namaloval volyňský malíř Miroslav Chvosta.³³

Boží muka v Neměticích

Projdeme-li Něměticemi a budeme-li stále sledovat turistické značení ve směru do Strakonice, dojdeme k rozcestí starých cest do Libětic a Nihošovic. Přímo uprostřed mezi dvěma lipami stojí krásná kamenná boží muka. Jsou vysoká 180 cm a na dolním podstavci je vytesán letopočet 1849. V horním kaplicovém nástavci je v masivním dřevěném rámu za sklem obrázek Panny Marie s děťátkem ve slavnostním oděvu. Na spodním okraji kamenného výklenku je plechový pás proti rozpadnutí. Horní kříž, který zakončoval kaplicový nástavec, chybí. Byl zřejmě celokovový, v místě vklínění jsou pozůstatky starých ručně kovaných klínů.³⁴

Kamenná dominanta Němětic se nachází v bezprostřední blízkosti plánované, a z malé části již realizované, cyklostezky Strakonice – Strážný. Krásu těchto božích muk mohou tedy obdivovat pouze cyklisté a pěší.³⁵

³² Viz. příloha č. V.

³³ ČERNÁ, J., *Stopy v krajině (putování po starých cestách za kapličkami a božími mukami)*. Volyně: Region Pošumaví, 2007, str. 32.

³⁴ Tamtéž, str. 34.

³⁵ Viz. příloha č. VI.

3.2 Kaple

3.2.1 Strakonicko

Kaple svatého Jana Nepomuckého v Rennerových sadech

Na okraji Rennerových sadů u Havlíčkovy ulice je postavena pěkná kaple svatého Jana Nepomuckého. Obdélná stavba s půlkruhovou apsidou a masivním soklem je krytá keramickou krytinou. Štítová stěna je ozdobena pilastry lemujícími vstup opatřený dřevěnými laťovými dveřmi. Nad vstupem je zalomená tabulka s nápisem: Swatý Jene oroduj za nás! Štít se dvěma římsami je zdoben nikou s vloženým latinským křížem. Z příspěvků, které lidé vhazují do kasičky ve dveřích, je kaple průběžně udržována v dobrém stavu. V čele kaple je uprostřed neúplného barokizujícího oltáře velká hliněná plastika svatého Jana Nepomuckého doplněná dalšími sádrovými soškami a reprodukovanými obrázky. Další sošky a obrázky byly ztraceny po několika krádežích, jež kapli postihly. Na skutečnost, že zde bývaly při poutích slouženy i mše svaté, ukazuje tabulka s latinskými mešními texty umístěná na oltáři. Na horní části oltáře je napsán letopočet 1934, jenž přibližně odpovídá době stavby či stěhování kaple na toto místo.³⁶

Svatojánská kaple byla postavena v roce 1935 stavitelem Č. Prokopem jako přesná kopie starší kaple svatého Jana, která stávala v ulici Na Stráži. Podle vyprávění byla kaple postavena pro hliněnou sochu svatého Jana Nepomuckého, které jako svou závěrečnou práci zhotovil hrnčířský tovaryš Formánek v roce 1812. Socha stávala nechráněna na volné prostranství, až ji jednoho dne urazila kráva hlavu. To donutilo místní sousedy, aby postavili pro sochu důstojnější přístřešek. V roce 1816 vykonali sbírku na kapličky, kterou z pořízenému materiálu zdarma postavil zbožný zedník Šešulka. Sousedé vysadili kolem kaple kaštany a každoročně se zde konávaly na svátek svatého Jana pobožnosti – dokonce se zde sloužily mše svaté. Patronem kaple bylo město

³⁶ KUPKA, J. *Vlastivědný sborník Strakonice, kapitoly z historie*. Strakonice: Město Strakonice, 2002. str. 181.

Strakonice.³⁷

Traduje se, že v místní rodině Lapkově měli syna Karla, který do šesti let nemluvil. Jednou v podvečer se mu zdálo, že za ním přišel ten pán z kapličky a řekl mu, aby šel s ním. Chlapec uposlechl, šel do kapličky a zde usnul. Rodiče a sousedé chlapce hledali, ale marně. Nikoho nenapadlo, že by mohl být v kapličce. Prožili tedy těžkou noc. Druhého dne ráno však přišel chlapec sám domů a k úžasu všech promluvil. Řekl, že spal u toho pána v kapličce a že spolu rozmlouvali. Od toho dne Karel Lapka, pozdější sládek, mluvil. Tento příběh se odehrál v roce 1855. Od té doby vděčná rodina Lapkova kapličku vlastním nákladem udržovala.³⁸

V roce 1931 byla kaple značně poškozena při rekonstrukci ulice, kde překážela. Byla celá podkopaná a hrozilo její sesutí. Lapkovi proto žádají městský úřad dopisem ze dne 6. února 1932 o opravu kaple. Šestaosmdesátiletý pan Jan Lapka, žebrák, píše, že se jeho rodina již 76 let o kapli stará, ale pro chudobu a stáří už nemůže kapli sám opravit. Městský úřad obratem odpovídá, že bylo usneseno, aby kaple svatého Jana byla po dohodě s církevními úřady přemístěna, tudíž není účelné ji nyní opravovat. Kaple umístěna na křižovatce tehdejší ulice Tyršovy (dnes Na Stráži) a Čelakovského totiž bránila zvýšenému dopravnímu provozu. Děkanský úřad ve Strakonici s tím souhlasil, ale vymínil si, aby byla nejprve postavena nová kaple, než dojde k demolici původní, a to na místě důstojném, vhodném ke konání bohoslužeb.³⁹

K tomu skutečně došlo. Dnešní svatojánská kaple je tedy pokračovatelkou své starší jmenovkyně.⁴⁰

O kapli ví v podstatě povětšinou jen hrstka občanů Strakonice a to pro její polohu. Nachází se totiž na periférii městského parku, vlevo ve směru do centra města v Havlíčkově ulici.^{41 42}

³⁷ Tamtéž, str. 182.

³⁸ KUPKA, J. *Vlastivědný sborník Strakonice, kapitoly z historie*. Strakonice: Město Strakonice, 2002. str. 182.

³⁹ Tamtéž, str. 182.

⁴⁰ Tamtéž, str. 182.

⁴¹ Sv. Jana Nepomucký se narodil mezi 1340 a 1350 v Pomuku, dnešní Nepomuk. Zemřel 20. března 1393 v Praze. Atributy jsou pět hvězd kolem hlavy, kříž v ruce, prst přes ústa, palma. Je patronem Česka, Bavorska, vod (jeho socha se objevuje především na mostech). Svátek má 16. května.

Kaple svatého Jana Nepomuckého v Radomyšlské ulici

Na křižovatce Radomyšlské a Šmidingerovy ulice stojí kaple svatého Jana Nepomuckého z 18. století. V době svého vzniku stála sama mezi poli. Na tyto pozemky bylo vloženo zástavní právo – povinnost vlastníků těchto nemovitostí kapli opravovat a udržovat v dobrém stavu a navíc každou neděli a svátek dát do lampy olej a rozsvěcovat. K tomu byl učiněn nadační vklad 240 Kč s 5% úrokem. Tuto povinnost na sebe převzal nový majitel František Brušák, kapitán v.v., a za plnění této povinnosti dal do zástavy svůj strakonický dům. Kaple se proto všeobecně nazývá „Brušákovice“ či „Brušáková“ kaple.⁴³

Zpod kaple v minulosti vytékal pramen. V blízkosti kaple byl nalezen hrob vojáku z války o rakouské dědictví (1740 – 1742).⁴⁴

Jedná se o jednoduchou čtvercovou stavbu půlkruhovitě zaklenutým vchodem opatřeným mříží a trojúhelníkovým štítem na korunní římsou. Štít je zdoben jednoduchým latinským křížem. V interiéru, který je dost sešlý, je umístěno několik reprodukováných obrázků, ze stropu visí lampa. Ač se velmi frekventovaném místě je kaple zasunutá za frontou domů dost nenápadná.⁴⁵

O kapli se starala rodina Brušáková, která žila v domě cca 100 metrů od této stavby. Ještě v 80. letech 20. století v kapli nikdy, od jara do podzimu, nechyběla čerstvá květinová výzdoba. Rodina Brušáková také pravidelně prováděla opravu a obílení vnitřního i venkovního zdiva. Současný stav kaple je uspokojivý, ale již se na ní podepisuje zub času.⁴⁶

Kaple svatého Vojtěcha ve Strakonících

Jižně od kostela sv. Václava je barokní kaple svatého Vojtěcha, tzv. Hrobka

⁴² Viz. příloha č. VII.

⁴³ KUPKA, J. *Vlastivědný sborník Strakonice, kapitoly z historie*. Strakonice: Město Strakonice, 2002. str. 183.

⁴⁴ Tamtéž, str. 183.

⁴⁵ Tamtéž, str. 183.

⁴⁶ Viz. příloha č. VIII.

maltézských rytířů. Byla postavena v 18. století. Vstupní fasáda je ozdobena pěkným barokním volutovým štítem, uprostřed kterého je nika s mušlí. Pod kaplí je krypta maltézských kněží. Čelo kaple zdobí iluzivní malovaný oltář s obrazem Zmrtvýchvstání Páně a nad ním je pověšen plechovaný obrázek svatého Vojtěcha. Plochý strop uvnitř kaple je opatřen štukovým zrcadlem. Na podlaze je zasazeno několik kamenných náhrobních desek, nejstarší ze 16. století. Na stěnách kaple jsou umístěny plechové desky se jmény zde pohřbených řádových kněží. Dnešní stav kaple je havarijní. Především stop a střecha volají po nákladné rekonstrukci. Na kapli navazuje stavba márnice.⁴⁷

Pro pořízení fotodokumentace jsem si zajistila klíče od této kaple na správě hřbitova ve Strakoncích. Při předání klíčů jsem byla ale upozorněna na její havarijní stav a bylo mi doporučeno do kaple vůbec z důvodu bezpečnosti nevstupovat. Tato kaple tvoří jeden stavební objekt s bývalou márnicí, která je také v havarijním stavu. Obě stavby se nachází na tzv. starém hřbitově u sv. Václava.^{48 49}

Kaple Nejsvětější trojice

Východně od kostela sv. Václava stojí kaple Nejsvětější Trojice z roku 1680, zvaná též hrobka dědičných poštmistrů. Byla vystavěna strakonickým měšťanem Martinem Mayerem. Jedná se o obdélnou stavbu s trojbokým závěrem, barokním volutovým štítem a plochým stropem. Rozsáhlejší rekonstrukci prošla v roce 1815. Kolem roku 1970 došlo k opravě stropu a v roce 1995 byla obnovena fasáda kaple. Uvnitř je na zdi malovaný iluzivní oltář se znázorněním křtu Páně, který byl nedávno rekonstruován. Po stranách jsou malované postavy pravděpodobně sv. Floriána a sv. Urbana. Do stěn kaple jsou vloženy náhrobní desky. Hrobka je uzavřena starožitnou renesanční tepanou mříží.⁵⁰

⁴⁷ KUPKA, J. *Vlastivědný sborník Strakonice, kapitoly z historie*. Strakonice: Město Strakonice, 2002. str. 172.

⁴⁸ Svatý Vojtěch byl druhým papežským biskupem. Pochází z rodu Slavníkovců. Vystupoval proti pohanství, obchodování s otroky, kněžskému manželství, alkoholismu a mnohoženství. V roce 999 byl Vojtěch prohlášen za svatého. Od 11. století je po sv. Václavovi druhým patronem české země. Jeho úkolem je chránit Zemi. Svátek má 23. dubna.

⁴⁹ Viz. příloha č. IX.

⁵⁰ KUPKA, J. *Vlastivědný sborník Strakonice, kapitoly z historie*. Strakonice: Město Strakonice, 2002. str. 172.

Při hledání dokumentů ke stavbě jsem zjistila, že je majetkem soukromého vlastníka, kterého zastupuje právní zástupce. Kaple je uzamčena a klíč není u správce hřbitova k dispozici. Její stav je velmi dobrý a interiér i exteriér je udržovaný.^{51 52}

Zámecká kaple svatého Jana Křtitele na Střele

Nedaleko Strakonice stojí na mírném návrší barokní zámek Střela s kaplí svatého Jana Křtitele a se zříceninou starého hradu. Hrad Střela byl postaven na konci 13. století. Během století se v držení hradu vystřídalo několik rodů, až byl v roce 1622 prodán Jindřichu Libštejnskému z Kolowrat. Jeho syn a dědic František Oldřich umírá v roce 1650 bezdětný, a proto dědí jeho strýc Václav Libštejnský z Kolowrat, člen Tovaryšstva Ježíšova (jezuita). Podle poslední vůle z 24. září 1654, uskutečněné roku 1660, odkázal Václav veškerý svůj majetek řádu. Protože však profesní dům nemohl na rozdíl od kolejí držet pozemkový majetek, prodal Střelu rektor P. Jan Vrbna 28. listopadu 1661 klatovské jezuitské koleji. V obou místech vznikla jezuitská sídla určená pro letní pobyt (repositoria). Jezuité nejprve postavili na zbořeništi zničeného hradu kapli zasvěcenou svatému Janu Křtiteli a později barokní zámek dokončený před rokem 1720. Po zrušení řádu v roce 1773, připadlo panství Studijnímu fondu. Královská správa státních statků je pak v roce 1812 odprodala do soukromých rukou. Po druhé světové válce zde byla umístěna zvláštní internátní škola a posléze státní okresní archiv. Dnes je zámek opět v soukromých rukou.⁵³

Kaple je jednoduchá obdélná stavba s rovným závěrem. Průčelí se štítem je ozdobeno prolomeným kasulovým oknem. Kaple je sklenuta plackou. Tvar oken a klenba prozrazují stavební úpravy z pokročilejšího 18. století. V západní části kaple je umístěna kruchta s varhanami podklenutá křížovou klenbou na středový pilíř. Štuková

⁵¹ Nejsvětější Trojice je podobenství Boha ve třech osobách:

- a) Otec
- b) Syn
- c) Duch svatý

Na důkaz se mimo jiné praví v evangeliu: „Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtíte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého a učte je aby zachovali všechno, co jsem vám přikázal“

⁵² Viz. příloha č. X.

⁵³ KUPKA, J. *Vlastivědný sborník Strakonice, kapitoly z historie*. Strakonice: Město Strakonice, 2002. str. 187.

výzdoba a inventář pochází z 2. poloviny 18. století. Na střechu vystupuje sanktusová věžička.⁵⁴

Kaple soužila léta jako skladiště, což mnohé vypovídá o jejím dnešním stavu. Od zrušení Tovaryšstva Ježíšova kaple pustla. Již August Sedláček v roce 1936 píše, že kostelík „poskytuje žalostného obrazu zrušení“. Zařízení kostela bývalo rokokové. Na hlavním oltáři byl umístěn obraz Jana Křtitele s beránkem. Též zde býval obraz představující, jak P. Paulu Hoffeijs obrací luterány na katolictví s nápisem „Expugnator Haereticorum“ (Přemožitel heretiků). Veškerý inventář zmizel při změně kaple na skladiště.⁵⁵

Zrušení jezuitského řádu v roce 1773 patří k zajímavým a velmi rozporným kapitolám církevních dějin. Vrcholící osvícenství bojující za oslabení mocenské pozice církev se soustředilo právě na potírání jezuitského řádu. V jednotlivých státech v čele s Francií a Španělskem byl řád redukován a následně rušen. Ačkoli císařovna Marie Terezie měla Tovaryšstvo v oblibě, dosáhli jeho odpůrci úplného zrušení řádu, když papež Klement XIV. podlehl jejich nátlaku a brevem „Dominus et Redemptor“ z 3. srpna 1773 byl jezuitský řád zrušen. Přesto se Tovaryšstvo udrželo v Prusku a s podporou carevny Kateřiny dokonce v ortodoxním Rusku, kdy bylo v roce 1801 papežem Piem VII. oficiálně potvrzeno.⁵⁶

V Čechách propadl veškerý řádový majetek, tedy i panství Střela státu. Statky všech 27 kolejí přešly pod tzv. Studijní fond, kostely připadly tzv. náboženské matici. Pouhé jméno „jezuíta“ zůstalo v Čechách až do roku 1848 zakázáno. V Rakousku a Uhrách jezuitský řád o pár let později následovalo asi tisíc dalších „neužitečných“ klášterů zrušených v roce 1781 osvícenským císařem Josefem II. (1780 – 1790), který tím získal prostředky pro výraznou reformu církevní správy. Jen v pražském arcidiecézi byl zrušeno přes 60 klášterů a další byly výrazně redukovány.⁵⁷

7. srpna 1814 byl řád bulou papeže Pia VII. „Sollicitudo omnium Ecclesiarum“ celosvětově obnoven. Teprve v roce 1851 přicházejí jezuité opět do Čech, nejprve do

⁵⁴ Tamtéž, str. 187.

⁵⁵ KUPKA, J. *Vlastivědný sborník Strakonice, kapitoly z historie*. Strakonice: Město Strakonice, 2002. str. 187.

⁵⁶ Tamtéž, str. 188.

⁵⁷ Tamtéž, str. 188.

Bohosudova a roku 1866 do Prahy a na další místa. Jejich někdejší majetky již však byly rozchváčeny, a proto začínají opět od nuly. Na Střelu se tedy již nevrátili. Jejich více než stoleté držení Střely dodnes připomíná kaple sv. Jana Křtitele.⁵⁸

Do kaple není možný přístup, protože je řešen zevnitř uzamčeného objektu. Celý objekt byl v dřívější době využíván jako zvláštní škola internátní (ZŠI) a v kapli byl v této době zřízen sklad materiálu. Bohužel toto nešťastné řešení se nezvratně podepsalo na interiéru kaple. To co nebylo zničeno za dob působení ZŠI, bylo dokonáno v době kdy ZŠI vystřídal okresní archiv. Po roce 1990 se celý objekt vrátil 12 restituentům a složité majetkové vztahy a spory mezi nimi způsobily, že je již několik let celý objekt včetně kaple uzavřen, nevyužíván a postupně chátrá.^{59 60}

Kaple svatého Jana Nepomuckého na Střele

V obci Střela nedaleko státní silnice a zámeckého špýcharu ze 16. století stojí ukryta mezi stromy kaple svatého Jana Nepomuckého. Střela přísluší do katovické farnosti, tudíž duchovní správu zajišťoval farář z Katovic, administrativní záležitosti ohledně stavby obecní úřad v Dražejově. Kaple byly postavena na místě starší kaple na počátku 20. století. Před kaplí stojí litinový kříž datovaný rokem 1906. Na stavbu nové kaple a opatření tří obrazů do ní, věnoval domkář František Finek zemřelý ve Střele 23. dubna 1883 částku 30 zlatých. Podle poslední vůle se měly pořídit obrazy svatého Jana Nepomuckého, Panny Marie a Pána Ježíše, jež měly být pozlacené a zasklené. Kaple byla po určitých průtazích a urgencích vdovy po Františku Finkovi Marie postavena až po roce 1900, kdy se také obec zavázala uhradit převyšující část a kapličku udržovat v dobrém stavu.⁶¹

Jedná se o jednoduchou obdélníkovou stavbu se zvonem ve štítě. Kaple neměla

⁵⁸ KUPKA, J. *Vlastivědný sborník Strakonice, kapitoly z historie*. Strakonice: Město Strakonice, 2002. str. 188.

⁵⁹ Sv. Jan Křtitel – církev slaví jeho narození dne 24. června a stětí si připomíná 29. srpna. Jeho narození se slaví mimo jiné i svatojánskými ohni. Žil asketický život, pokřtil i Ježíše Krista v řece Jordán. Je patronem Malty, Burgundska, tkalců, krejčích, kožešníků, koželuhů, sedlárů, vinařů, hospodských, kominíků, bednářů, kovářů, tesařů, architektů, zedníků, kameníků, majitelů biografů, hudebníků, tanečníků a zpěváků,... Jeho atributem je velbloudí rouno.

⁶⁰ Viz. příloha č. XI.

⁶¹ KUPKA, J. *Vlastivědný sborník Strakonice, kapitoly z historie*. Strakonice: Město Strakonice, 2002. str. 188.

*sloužit ke sloužení mší svatých, ale k různým pobožnostem a jako v obci nezbytná zvonice. Bývala zdobena římsami a pilastry (podobně jako kaple ve Virtu, které byly později odstraněny. Dnešní fasáda je tudíž hladká, bez ozdob. Dnes je kaple v dobrém stavební stavu, v interiéru jsou umístěny různé reprodukovány obrázky svatých.*⁶²

Tato kaplička tvoří dominantu návsi v části Strakonice – Střele. Je udržovaná a svým umístěním dotváří vesnický ráz bývalé samostatné vsi. Její krásu mohou obdivovat jak cyklisté, tak i motoristé, protože je dobře viditelná ze silnice na trase Strakonice – Horažďovice.⁶³

Kaple svatého Jana Nepomuckého v Dražejově

*Úhledná kaple svatého Jana Nepomuckého byla na dražejovské návsi postavena v roce 1812. Litinový kříž stojící před kaplí, dnes poničený, je na kamenném podstavci datovaný rokem 1862. Dražejov přísluší do obvodu katovické farnosti, a byl tudíž duchovně spravován z Katovic. Kaple se dostala pod patronát obce kolem roku 1900, kdy se obec Dražejov zavázala, že chce být patronem kaple na věčné časy. Kolem roku 1890 dala obec kapli opravit. Dražejovský rodák Matěj Poskamny, obchodník zemřelý v Praze v roce 1893, poslední vůlí věnoval kapli obnos 500 zlatých, aby byla uvedena do takového stavu, aby v ní mohly být slouženy mše svaté. Oprava byla zadána v roce 1903. K tomu ustanovil i nadaci 200 zlatých pro duchovní správu v Katovicích, z jejichž úroků měla být dvakrát ročně v dražejovské kapli sloužena za jeho duši mše svatá, a sice na den sv. Matěje a na den sv. Anny. Bohoslužebná roucha pro dražejovskou kapli přislíbil zapůjčovat katovický farní úřad.*⁶⁴

*Kaple sloužila jako obecní zvonice. Zvoník dostával od obce za svou službu odměnu.*⁶⁵

Kaplička je jednoduchá obdélná stavba s polygonálním závěrem. Barokní štít nad korunní římsou je opatřen jednoduchými slunečními hodinami. Na střechu vystupuje

⁶² KUPKA, J. *Vlastivědný sborník Strakonice, kapitoly z historie*. Strakonice: Město Strakonice, 2002. str. 189.

⁶³ Viz. příloha č. XII.

⁶⁴ KUPKA, J. *Vlastivědný sborník Strakonice, kapitoly z historie*. Strakonice: Město Strakonice, 2002. str. 189.

⁶⁵ Tamtéž, str. 189.

šestiboká věžička se zvonem. V kapli býval zvon s vlysem sv. Jana Nepomuckého a ornamentální výzdobou s letopočtem 1791. V obecní kronice je tento záznam: „Stačí ještě podotknouti, že byly ku konci války rekonstruovány i zvony z kostelů a kapliček. I u nás z obavy, aby nebyl zvonek v naší kapličce ukraden, zmizel a nebyl k nalezení“.⁶⁶

V roce 2000 byla kaple zaměřena a počala její celková rekonstrukce. Byla opravena střecha a znovu oplechována věž.⁶⁷

Kaple Panny Marie Podsrpenské v Hajské

Na návsi Hajské stojí úhledná kaplička zasvěcena Panně Marii Podsrpenské. Obec Hajská patří do podsrpenské farnosti, proto nepřekvapí stejné zasvěcení jako zasvěcení farního kostela. Kaple byla postavena v roce 1932 na místě starší stavby, která byla téhož roku rozbořena. Na nové stavbě se aktivně podílejí místní obyvatelé, o čemž se zmiňuje záznam ze schůze obecního zastupitelstva z 31. května 1932: „... k čemuž se hospodáři zavazují veškerý potřebný materiál zdarma dovézt a též odvézt... dále zedníci v obci se nacházejí každý dva dni zdarma pracovat a dělníci též každý stejným dílem zdarma podle potřeba pracovat.“⁶⁸

Nová kaple mohla být 30. října 1932 vysvěcená konzistorním radou P. Janem Malým, podsrpenským farářem. V roce 2000 byla stavba včetně zvonu nákladem města kompletně opravena.⁶⁹

Jedná se o jednoduchou obdélnou stavbu s polygonálním závěrem. Půlkruhově zaklenutý vchod je opatřen dřevěnými laťovými dvířky. Ve štítě nad korunní římsou je osazen zvon. Na zadní straně štítu je vyznačen letopočet 1932. Před kaplí je umístěn litinový kříž datovaný na kamenném podstavci rokem 1849 s oválnou cedulkou s nápisem: *POCHVÁLEN BUĎ PÁN JEŽÍŠ KRISTUS*. Interiér kaple s rovným stropem je vyzdoben různými sádrovými soškami a reprodukoványi obrázky.⁷⁰

⁶⁶ KUPKA, J. *Vlastivědný sborník Strakonice, kapitoly z historie*. Strakonice: Město Strakonice, 2002. str. 189.

⁶⁷ Tamtéž, str. 190.

⁶⁸ Tamtéž, str. 190.

⁶⁹ Tamtéž, str. 190.

⁷⁰ Tamtéž, str. 190.

Stavba se nachází v centru Hajské. Dotváří dominantu vesnických statků, jimiž je ze všech stran obklopena. I když je Hajska dnes již příměstskou částí Strakonice, zachovává si díky i této kapli podobu typicky vesnického charakteru a tvoří s původními stavbami jedinečný urbanistický celek.^{71 72}

3.2.2 Volyňsko

Kaple Panny Marie ve Volyni na Podolí

Přijdeme k ní cestou od nádraží. Je orientovaná na jihozápad a její půdorys je polokruhový. V přední stěně jsou velké kovové dveře. Uvnitř jsou po obou stranách malé výklenky. Kaplička je vždy pěkně upravená.

V knize Dějiny města Volyně Františka Teplého se dočítáme o roku 1741, kdy ve Volyni a jejím okolí zimovala francouzská vojska. Střídalo se zde několik regimentů, „které měly ve městě své pekárny, řezníky, ale hlavně nemocnici, kam svázeli své raněné a nemocné z širokého okolí. Poněvadž byla tuhá zima a také nastala bída o potraviny, počaly mezi vojáky řádití kruté nemoci, nejvíce červinka. Ve Volyni umřela jich síla. Vznešené pochovávali v kostele, důstojnictvo na hřbitově a ostatní v šachtě na Podolí, tam kde je postavena kaple P. Marie a na místě domu č. 201... také ženy a děti vojanské zde našly poslední odpočinek“. Na témže místě je ještě jedna zmínka o kapli, spojená s dalším příběhem: „Někteří Francouzové u nás zůstali. Jednoho dne se přihodilo, že sedlák Trch (dle jiných Runský) z Přechováš, jel z města okolo šachty domů. Slyše temné sténání v ní, přistoupil blíže, a hled, na okraji mrtvol sedí voják, kterého tam za mrtvého hodili. Na otázku sedlákovu, co ho bolí, sepnul vojín ruce, ukazuje prosebně, aby ho s sebou vzal. Trch si dal říci a odvezl ho domů. Když se voják vystonal, zůstal u něho až do smrti za čeledína. Jmenoval se Drieux, potomkové jeho slují Dryjákové. Při střelbě do města prý jedna koule zasáhla věž kostelní, druhá kapli P. Marie na Podolí, na níž potom prý vysadili až dodnes patrné místo z cihel na památku.“⁷³

⁷¹ Panna Marie je Matkou Ježíše z Nazareta. Roku 431 ji na Efeském koncilu prohlásili za Bohorodičku. Je patronkou zjevení či zázraků.

⁷² Viz. příloha č. XIII.

⁷³ ČERNÁ, J., *Stopy v krajině (putování po starých cestách za kapličkami a božími mukami)*. Volyně:Region Pošumaví, 2007, str. 40-41.

Kaple Panny Marie u Dobré Vody u Milejovic

Zápis z kroniky fary obce Hoštice u Volyně z roku 1891 nám zanechává následující svědectví:

„Skoro půl hodiny cesty od Milivic nachází se v lesích, jež v starých dobách veliké byly, stará kaple, zasvěcená ku pocty Královny Nebeské, nejblahoslavenější Panny Marie. Ke kapli té od nepamětných dob scházivali se vroucí a upřímní ctitelé mariánští – v duševních i tělesných potřebách hledající pomoci u Královny Nebeské. Pod kaplí onou jest studánka pramenité vody (odtud jméno místa Dobrá voda), o kteréž z dávných dob i nynějších, mnozí křesťané zbožní vypravovali a vypravují, že v důvěře v mocnou přímluvu Rodičky Boží použita, v mnohých nemocech způsobila uzdravení, k. př. očí, zimnice a jiných Neduhů... Z celého okolí mnozí veliké útočiště berou k Rodičce Boží Dobrovodské, když trvá veliké sucho aneb úroda zemská hyne, jeden hlas jde: „pojďme prositi Pannu Marii Dobrovodskou o vlažičku a úrodu zemskou.“ A přechoasto vyslyšeni jsou, a i pojištění před krupobitím a jinými živlů pohromami. Důstojný pan farář v Paračově, Antonín Heiser, písemně sděluje: „byl jsem nemocen po mnoha neděl na zimnici, spojenou s jiným ještě neduhem. Já, když nejhůře mi bylo, nechal jsem se s obtíží dovésti k Panny Marii Dobré Vody a přijda domů, byl jsem od té doby zcela zdráv, ani jedenkrát více zimnice se nedostavila. To mi nemohlo z mysle vyjít, jak tak neočekávaně a rychle jsem se uzdravit, a proto: Rodičce Boží Dobrovodské za uzdravení jsem měl a mám co děkovat, jako mně, tak i mnohým z osadníků mých osvědčila se důvěry v ochranu a pomoc nejblah. Panny Marie!“ Tak zní vyjádření hodnověrného svědka, katolického kněze“. Tolik citace ze zápisu, v němž se dále hovoří o přání zbudovat na tomto místě větší, prostornější kapli a křížovou cestu. Z Milejovic sem bylo sváženo kamení a jiný materiál, ale po velké požáru v roce 1866 se ho většina odvezla zpět do vesnice. Se stavbou kaple se započalo až v květnu roku 1889 poté, co manželé Jan a Marie Královi, vlastníci selské usedlosti čp. 26 v Milejovicích (dříve označovány Milivice) darovali část svého zdejšího pozemku. Na stavbu přispívali dobrovolníci z širokého okolí – Milejovic, Hoštic, Volyně, Paračova, Jinína... Kaple byla

slavnostně vysvěcena 14. června roku 1891. Dnes zde najdeme krásně opravenou a udržovanou kapli Panny Marie, 14 kapliček křížové cesty a za nimi původní výklenková kaplička pod níž je studánka. Voda slouží pro občerstvení všech poutníků. Každoročně na konci června na svátek Panny Marie se zde koná pouť a slouží se slavnostní mše.⁷⁴

Lesní kaple Neposkvrněného Početí Panny Marie v lese u pramene. Poměrně velká mariánská kaple byla postavena v místě zvaném „Dobrá Voda u Stříteže“ nebo též „u Milejovic“ při léčivém prameni roku 1800. V její těsné blízkosti jsou zděné kaple s obrazy křížové cesty, postavené roku 1890 nákladem Milejovických a farnosti Hoštice. Z Hoštic sem chodívalo procesí čtvrtou nedělí po Duchu svatém. Pramen je dodnes hojně užíván lidmi z okolí. Na pouť sem přicházejí poutníci pěšky až z Volyně. Roku 1995 byla kaple i křížová cesta nákladem 700 000 korun opravena. Majitelka pozemku, na němž tyto objekty stojí, věnovala částku, utrženou za poražení tří vzrostlých jasanů, na opravu kaple. Dne 2. července 1995 opravené poutní místo posvětil P. Jan Löffelmann z Volyně.⁷⁵

Tento soubor, který tvoří kaple a okolo ní výklenková křížová cesta se nachází uprostřed lesů mezi obcemi Milejovice a Střítež. Součástí tohoto seskupení je i studánka, po které je pojmenováno. To, že je studánka hojně využívána, dokládá i velká naběračka pomocí, které si návštěvníci mohou nabírat prý léčivou vodu. K celému objektu byla v nedávných letech, pro lepší přístupnost, vybudovaná asfaltová cesta. O její realizaci včetně kompletní opravy kaple i s výklenkovými kapličkami se nemalou měrou zasloužil i bývalý senátor Ing. Kalbáč.⁷⁶

Kaple sv. Anděla Strážce.

Na vrchu zvaném Královice stála původně jen dvoje Boží muka, sv. Šebestiána a sv. Vojtěcha. V místech dnešní kaple pásł ovce chlapec z rodiny Prokopů. Podle pověsti zde usnul a ležł k němu had. Jeho ovčácký pes ho však ochránil, hada zakousł. Na

⁷⁴ ČERNÁ, J., *Stopy v krajině (putování po starých cestách za kapličkami a božími mukami)*. Volyně:Region Pošumaví, 2007, str. 52-53.

⁷⁵ ČERNÝ, J., *Poutní místa jižních Čech, Milostné obrazy, sochy a místa zvláštní zbožnosti..* České Budějovice: Bohumír Němec – Veduta, nakladatelství a vydavatelství, 2006. str.55.

⁷⁶ Viz. příloha č. XIV.

památku toho měli tu již někdy v 17. nebo 18. století nechat postavit kapli Prokopovi rodiče. V době cholery roku 1832 se sem přicházel lid modlit a hořelo zde stále světlo. Kapli rozšířil místní stavitel Pláteník podle plánů volyňského rodáka, známého architekta Josefa Niklase (1817 – 77). Roku 1858 ji posvětil českobudějovický biskup Jan Valerián Jirsík. Obraz darovala rodina Prokopova. Při opravě kaple v roce 1970 byla v makovici věže nalezena listina a časopisy z roku 1886 z předchozí velké opravy.⁷⁷

Kaple Anděla Strážce stojí na Královském vrchu (místně Andělíček) na místě, kde dříve stávala malá, dle poznámky v Dějinách města Volyně Františka Teplého, velmi sešlá kaplička. „Měšťanosta Hrdl sehnal sbírkou r. 1858 obnos 1072 zl. 22 kr., nepočítaje ruční a potažné práce, které lid radostně zdarma vykonal, a tak vbrzku na nemalou okrasu krajiny zaleskla se nad Volyní sličná svatyňka“. Byla postavena podle plánů volyňského rodáka a významného architekta Josefa Niklase. Původní oltářní obraz do kaple maloval též volyňské rodák Maxmilián Boháč starší, otec slavného trojlístku výtvarníků – Maxmiliána, Aloise a Josefa. Kaple je dobře viditelná z volyňského náměstí, ale také ze všech kopců ležících západně od města. Od jejích vchodových dveří je naopak krásný pohled na celé náměstí. Důvod vzniku vysvětluje dochovaná pověst: „Na pastvinách královických při pasení ovcí zachráněn byl synek z rodiny Prokopovy, kterého napadl had. Hošík spal, netušil ani, jaké nebezpečí mu hrozí. Zachránil jej pastevec, který hošíka s sebou na pastvu brával. Pastevec na upozornění psa Hafana zpozoroval nebezpečí a hada zabil. Na památku tohoto zachránění postavila rodina Prokopova z Volyně původní tuto kapličku svým nákladem“⁷⁸

Historii kaple známe, ale její budoucnost je velmi nejistá. Vzhledem k uvažované výstavbě silniční obchvatu kolem Volyně se vyskytla i varianta jejího přemístění na jiné místo. A tak by po dlouhých letech tato dominanta, tyčící se nad městem Volyně mohla zmizet zatím neznámo kde.⁷⁹

⁷⁷ ČERNÝ, J., *Pouťní místa jižních Čech, Milostné obrazy, sochy a místa zvláštní zbožnosti*. České Budějovice: Bohumír Němec – Veduta, nakladatelství a vydavatelství. str.235.

⁷⁸ ČERNÁ, J., *Stopy v krajině (putování po starých cestách za kapličkami a božími mukami)*.

Volyně: Region Pošumaví, 2007, str. 11-12.

⁷⁹ Viz. příloha č. XV.

3.2.3 Vodňansko

Kaple Panny Marie a sv. Gertrudy v údolí Blanice

Ve svahu údolí říčky Blanice stojí kaple Panny Marie a sv. Gertrudy z roku 1835 ve stylu pozdního baroka. V těchto místech, zvaných dříve též „Dobrá Voda“ se zachránil blanický mlynář, kterému se splánil kůň a smýkal ho za nohu až ke stráni. Z vděčnosti za záchranu tu u pramene mlynář postavil dřevěnou kapličku. Později, roku 1835, pak nechal hospodář Josef Bísek postavit zděnou kapli na přání svého otce, který se zachránil před utonutím v rozvodněné říčce pod svahem s kapličkou sv. Gertrudy. Rodina Bískova pak o kapli pečovala, roku 1904 ji opravil Matěj Bísek, který také místo stávajícího dřevěného kříže pořídil kamenný kříž. Roku 1913 opravenou kapli posvětil bavorovský farář P. Maxmilián Jelínek. Zápis z roku 1904 ve farní kronice Bavorova zaznamenává, že ke kapli přicházeli lidé z širokého okolí a došlo tu k mnoha vyslyšení proseb a uzdravení vodou ze studánky. Do interiéru je pojata studna s léčivým pramenem. Dnes je kaple zdevastovaná.⁸⁰

Poutní kaple sv. Máří Magdalény v Chelčicích

Snad každý Jihočech zná zalesněný vrch s poutním místem Lomec v krajině mezi Vodňany a Netolicemi. Poněkud ve stínu tohoto neobvyklého architektonického skvostu – kostela Jména Panny Marie – se nachází kaple sv. Máří Magdalény, patřící do areálu bývalých lázní v Libějovicích. Z Vodňan sem lze dojít po ní cestou za půl hodiny, ze sousedních Chelčic za deset minut. – Jakkoliv je dle dobové propagační literatury původ lázní a kaple starší (kladený do doby císaře Karla IV.), historické záznamy pocházejí až ze 17. století. Archivně doložené staré paměti uvádějí, že manželka hejtmana libějovického panství Richarda Theodora Bauera (1656 – 61) byla postižena jakousi těžkou nemocí, takže mohla udělat jen pár kroků s pomocí hole. Když selhávalo veškeré léčení, nechala si na radu jednoho pastýře přinést vodu ze studánky u Chelčic a sotva se v ní jednou vykoukala, pocítila ve své nemoci značnou úlevu a zlepšení. Po dalších koupelích se pak zcela uzdravila. Z vděčnosti v chelčickém kostele zavěsila votivní

⁸⁰ ČERNÝ, J., *Poutní místa jižních Čech, Milostné obrazy, sochy a místa zvláštní zbožnosti*. České Budějovice: Bohumír Němec – Veduta, nakladatelství a vydavatelství, 2006.str.23.

tabulku se zobrazením a vypsáním svého případu. Zřejmě tehdy přičítala své vyléčení přímluvě Panny Marie. Její kult zde totiž předcházel pozdějšímu kultu a patrocinium sv. Máří Magdalény. Užíváním vody ze zmíněné studánky se pak vyléčilo množství dalších lidí. Proto dal v letech 1660 – 63 další majitel panství, Albert Jindřich Longuevall hrabě Buquoy, postavit nad léčivý pramen malou kapli se zasvěcením na paměť své zemřelé matky Magdalény . Kaple byla zvána též u Panny Marie Sněžné (zachoval se její obraz, umístěný na bočním oltáři ve farním kostele) a těšila se značné přízni zbožných poutníků. Roku 1673 získala kaple papežskou menší licenci a byly sem přeneseny výroční pouti na den sv. Máří Magdalény, dosud konané ve farním kostele v Chelčicích. Tehdy sem přicházelo několik procesí z okolí. Celé stovky poutníků se tu zpovídaly a přijímaly Svátost oltářní. V 80. letech 17. století se začaly na kapli projevovat stavební závady, proto ji nechal chelčický farář Jiří Antonín Chmelenský opravit. Zednický mistr postavil novu zeď kolem starého půdorysu, strop kaple podepřel sloupem. Také byl pořízen nový obraz sv. Máří Magdalény. Kaple má navenek čtvercový, uvnitř oktogonální půdorys s přízemním ochozem obíhajícím vlastní drobnou svatyni. Roku 1710 uhodil do kaple blesk a proto byla znovu opravována. Nový oltářní obraz dodal budějovický malíř Jan Bonanelli. V 18. století se v kapli konaly bohoslužby čtyřikrát do roka a mimo to sem chodilo procesí v prosební dne a na den sv. Marka. Pod kaplí vyvěrala voda, která měla léčební účinky a roku 1768 dala vzniknout i lázním. Dle posudků zemského gubernia v Praze z roku 1773 se užívala hlavně ke koupelím, zvláště při zimnicích, otocích a vyrážkách. Existuje řada dokladů o léčivé síle tohoto pramene. Příčiněním zámeckého lékaře Václava Tomka lázně roku 1879 obnovil a modernizoval kníže Jan Adolf ze Schwarzenberku. Dohled nad kaplí patřil nájemci lázní, které byly v provozu do 30. let 20. století. Z nich se pak stal hostinec T. Hucka a oblíbené výletní místo. U kaple se konaly pouti na červencovou neděli po sv. Maří Magdaléně s dopolední pobožností, odpoledně pak následovala taneční zábava „Na lázních“. Kaple po roce 1948 zpusťla, až roku 1974 ji nechala obec Chelčice zrekonstruovat a uvažovalo se zde o zřízení památníku Petra Chelčického. Do dnešních dnů je však objekt ničen vandaly, vnitřní zařízení se nedochovalo. Vodňanský farář P. Florián Fencl (1879 – 1951), jenž se věnoval historii lázní a kaple, složil též báseň, z níž si uveďme úryvek: „Svatá Maří Magdaléno, vzácný pramen skrýváš. Nemoc z těla, hříchy z duše, přímluvou svou smýváš.

*Svatá Panno Magdaleno, nad Tvou vodu není – Vypros nám stálého zdraví, hříchů odpouštění!*⁸¹

Kaple tvoří nedílnou součást Chelčic. Je ve výborném technickém stavu, ale vnitřní vybavení nenávratně zmizelo díky zlodějům, kteří tuto kapli již několikrát navštívili. Krása této stavby umocňuje dokonalost a nádheru blízkého poutního místa Lomec, které se nachází nedaleko a při cestě na kole z Vodňan na Lomec se v podstatě této kaple můžeme dotknout.⁸²

3.2.4 Blatensko

Zámecká kaple Jména Panny Marie v Lažanech

*Ve veřejné zámecké kapli Jména Panny Marie (podle jiných zdrojů Panny Marie Pomocné) byl velmi uctíván obraz Panny Marie Pomocné. Dodnes se traduje, že někdy v období první republiky (před rokem 1938) byla vyslyšena v největší úzkosti zámecká služebná. Nešťastnou náhodou spolkla jehlu, a pak se modlila k panně Marii u obrazu v kapli. Jehla z ní vyšla a služebná ji na památku zapíchla do obrazu.*⁸³

*Asi 6 km severozápadně leží obec Lažánky s návesní kaplí Panny Marie s lidovým obrazem Panny Marie Strašíncké z 19. století.*⁸⁴

Kaple je součástí bývalého Domova důchodců v Lažanech. Vzhledem k bývalému využití sloužila k úplně jiným účelům, než ke kterým byla původně postavena. Celý objekt je v současné oplocen a uzamčen a zřejmě neužíván a tak dochází k jeho znehodnocování.⁸⁵

⁸¹ ČERNÝ, J., *Poutní místa jižních Čech, Milostné obrazy, sochy a místa zvláštní zbožnosti*. České Budějovice: Bohumír Němec – Veduta, nakladatelství a vydavatelství, 2006. str.81.

⁸² Viz. příloha č. XVI.

⁸³ ČERNÝ, J., *Poutní místa jižních Čech, Milostné obrazy, sochy a místa zvláštní zbožnosti*. České Budějovice: Bohumír Němec – Veduta, nakladatelství a vydavatelství, 2006. str.116

⁸⁴ Tamtéž, str. 117.

⁸⁵ Viz. příloha č. XVII.

Kaple Panny Marie Bolestné ve Škvořeticích

Na okraji obce v místech stávala od nepaměti malá kaplička se sochou Panny Marie Bolestné, lidem velmi uctívanou. Sochu, pocházející původně zřejmě ze skupiny Kalvárie, věnovala do Škvořetic baronesa Malovcová někdy okolo roku 1675. Lid i hrabě Josef Serényi s manželkou tu chtěli vystavět větší kapli, neboť věřili, že se zde událo mnoho uzdravení a podivuhodných událostí na přímluvu Panny Marie. Sedmiletý František Xaver Tvrdý si zde uzdravil oči, když 14. října 1722 vykonal pobožnost k Panně Marii škvořetické. Později se stal děkanem v Blatné a pak na arcibiskupství v Praze asesorem. Pražské arcibiskupství dalo události roku 1724 vyšetřovat a došlo k závěru, že socha Bolestné Panny Marie není zázračná. Nepovolilo ani výstavbu nové kaple. Hrabě Serényi si alespoň vyžádal sochu a umístil ji do kaple sv. Jáchyma v Pacelicích. Krátce nato, roku 1736, hrabě Josef Serényi sochu nechal přenést ve vší tichosti do děkanského kostela v Blatné na oltář sv. Kříže. Lid však k této soše nikdy nepřestal mít úctu a přicházel do Blatné. Později byla pro sochu postavena i kaple ve Škvořeticích. Světil ji roku 1884 českobudějovický biskup František Schönborn⁸⁶

Typická venkovská kaple se nachází na návsi v bezprostřední blízkosti rybníka. Zvenčí je opravena a obílena. Nedílnou součástí kaple je před ní stojící kamenný kříž. Do kaple, tak jako do většiny ostatních, není možno vstoupit.⁸⁷

3.3 Kapličky

3.3.1 Strakonicko

Kaplička Panny Marie na Podsrpu

V lese západně od Podsrpu stojí nad pramenem vody, které byla připisována zázračná moc, jednoduchá výklenková kaplička Panny Marie z 18. století. Kaplička s výraznou korunní římsou a trojúhelníkovým štítem je krytá prejzy. V hlubokém

⁸⁶ ČERNÝ, J., *Poutní místa jižních Čech, Milostné obrazy, sochy a místa zvláštní zbožnosti..* České Budějovice: Bohumír Němec – Veduta, nakladatelství a vydavatelství, 2006. str.221.

⁸⁷ Viz. příloha č. XVIII.

segmentovém výklenku opatřeném laťovanými dvířky býval obrázek Panny Marie Bolestné, které je zasvěcen podsrpenský kostel. Dnes je zde umístěna novodobá reprodukce malby Panny Marie Lurdské a menší obrázky.⁸⁸

Pozemkům u studánky s kapličkou se říkalo „U Dobré vody“. Na mapě stabilního katastru z roku 1837 jsou nazvány „Pod cestau k Paně Marigi“. Poblíž kapličky totiž putovala četná procesí ze Strakonice k Panně Marii na Podsrp.⁸⁹

Kaplička svatého Jana Nepomuckého na Podsrpu

Východně od Podsrpu při odbočce na Modlešovice je postavena kaplička svatého Jana Nepomuckého pravděpodobně z 18. století. Je to jednoduchá výklenková stavba s barokním štítem a sedlovou střechou. V zadní části niky je malý zamřížovaný výklenek, ve kterém bývala umístěna soška svatého Jana. Dnes je na mříži osazen novodobý sádrový kruhový reliéf Panny Marie s Ježíškem. Dle starých popisů byl na kapličce nápis. Sv. Jene Nepomucký, oroduj za nás a naši vlast, dnes již není patrný.⁹⁰

Stavba se nachází na křižovatce silnice Modlešovice – Strakonice, na okraji lesa. Podsrp byl a je významným poutím místem s kostelem Panny Marie Podsrpenské. Vzhledem k tomu, že se zde konala procesí, je jeho okolí poseto množstvím malých kapliček a božích muk.⁹¹

Kaplička svatého Jana Nepomuckého v ulici Hradeckého ve Strakonících

V dnešní Hradeckého ulici stojí naproti sobě dva barokní kapličky. Traduje se, že byly postaveny nad hroby francouzských a rakouských vojáků, bojujících ve válce o rakouské dědictví (1741), kteří na tomto místě zahynuli při nějaké šarvátce. Kaplička svatého Jana Nepomuckého je nazývána také „kaplička Šípů“. Její dnešní podobu lze klást do první poloviny 19. století (kolem 1820).⁹²

Je to jednoduchá obdélná stavba s výklenkem opatřeným dvířky. Nyní jsou

⁸⁸ KUPKA, J. . *Vlastivědný sborník Strakonice, kapitoly z historie*. Strakonice: Město Strakonice, 2002. str. 164.

⁸⁹ Tamtéž, str. 164.

⁹⁰ Tamtéž, str. 164.

⁹¹ Viz. příloha č. XIX.

⁹² KUPKA, J. . *Vlastivědný sborník Strakonice, kapitoly z historie*. Strakonice: Město Strakonice, 2002. str. 183.

v kapličce umístěny různé reprodukováné obrázky. Naproti této kapli přes ulici stojí druhá, zasvěcená Nejsvětější Trojici.⁹³

Obě tyto malé kapličky jsou umístěny v podstatě proti sobě v blízkosti bývalého zájezdního hostince „U města Prahy“. Dnes v souvislosti s okolní moderní výstavbou převážně panelových a montovaných domů je jejich umístění málo vhodné a nezapadá do tohoto urbanistického celku.

Kaplička svatého Jana Nepomuckého na Písecké silnici ve Strakonících

Vlevo od Písecké silnice směrem na Prahu stojí ve svahu za mostem pod vzrostlým stromem pílřová výklenková kaplička svatého Jana Nepomuckého. Ačkoli patří do katastru obce Řepice, tudíž pod štřeňskou farní správu, je dnes prakticky součástí Strakoníc. Kaple byla založena a udržována majiteli domu č. 14 v Řepici na pražské císařské silnici. O několik let později (1885 – 1887) byly podél silnice až ke kapličce vysázeny lípy a javory.⁹⁴

V kapličce byla umístěna soška svatého Jana Nepomuckého. V roce 1923 se obecní zastupitelstvo jednomyslně rozhodlo umístit do kapličky obraz mistra Jana Husa. Stavba byla opravena, soška svatého Jana zmizela a do kaple byl 5. července 1923 umístěn Husův obraz. Průvodu se zúčastnil velký počet lidí. I v následujícím roce byl ke kapličce ve výroční den Husovy smrti pořádán průvod. Proto je nad kaplí místo obvyklého kříže umístěn na kamenném podstavci tepaný kalich. Polygonální stavbička s prohnutou korunní římsou je kryta prejzy. Koncha hluboké niky je zdobena mušlí. V kapličce dnes není umístěna žádá soška ani obrázek.⁹⁵

Kaplička je umístěna u velmi frekventované silnice. Její technický stav není dobrý a určitě se na něm podepisuje mimo jiné hustá nákladní a osobní doprava na výše uvedené silnici. Bezprostřední okolí je neupravené a zpustlé a zrovna tak

⁹³ Tamtéž, str. 183.

⁹⁴ Tamtéž, str. 184..

⁹⁵ KUPKA, J. *Vlastivědný sborník Strakonice, kapitoly z historie*. Strakonice: Město Strakonice, 2002. str. 184.

vypadá i tato stavba.⁹⁶

Kaplička svatého Petra na Podskalí ve Strakonících

Drobná kaplička svatého Petra z 19. století (kolem 1880) stojí ve svahu na strakonickém Podskalí. Nechal ji postavit majitel Podskalí dr. Lérach pro nalezenou sošku svatého Petra. Podle pamětníků se zde konaly na konci 19. a počátkem 20. století poměrně velké pouti k uctění svátku svatého Petra. V roce 1939 koupilo Podskalí město Strakonice a péči o kapličku svěřilo okrašlovacímu spolku Renner. Ten nechal kapličku opravit a sošku svatého Petra znovu natřít a pozlatit. V neděli 2. července 1939 kapličku znovu vysvětil děkan Františka Antonín Voráček.⁹⁷

Zchátrala kaplička byly nákladem města v roce 2000 kompletně opravena. Vandalové však opět zanechávají své stopy. Je to výraz nejen primitivnosti a omezenosti, ale i naproti neúcty k hodnotám vytvořeným předky.⁹⁸

Vlastní kaplička je drobná stavba s klenutým otvorem, který býval v minulosti opatřen laťovými dvířky, a sedlovou stříškou opatřenou keramickou krytinou. Dnes není v kapličce nic umístěno. Bývala zde soška svatého Petra. O jejím původu se traduje tato pověst:⁹⁹

Soška svatého Petra stávala ve výklenku usedlosti u Kučerů ve Virtu. Řeka Otava nebyla ještě regulovaná, tudíž docházelo k častým a ničícím povodním. Kolem roku 1870 se opět rozvodnila řeka Otava tak, že lidé bydlící v její blízkosti museli opouštět své domy a zachraňovat, co se dalo. Též Kučerů naložili na vůz svůj nábytek a také starobylou sošku ze štítu. Když svištěli silnicí, vůz se jim převrátil a nábytek a socha byly vzaty proudem vody. Dříve, než stačili zachránit nábytek, byla socha nenávratně pryč. Řeka zanesla sošku až ke břehu Podskalí, kde se zastavila o vrbu. Podle tehdejšího starého práva, že co voda odnese, patří tomu, komu to přinese, připadla socha dr. Lérachovi, tehdejšímu majiteli Podskalí. Ačkoli se Kučerovi o sošku hlásili, ujal se jí dr. Lérach a na

⁹⁶ Viz. příloha č. 20.

⁹⁷ KUPKA, J. *Vlastivědný sborník Strakonice, kapitoly z historie*. Strakonice: Město Strakonice, 2002. str. 184.

⁹⁸ Tamtéž, str. 185.

⁹⁹ Tamtéž, str. 185.

stráni naproti místu, kde byly nalezena, nechal postavit kapličku a v ní sošku umístil.¹⁰⁰
101

3.3.2 Volyňsko

Kaplička sv. Jana Nepomuckého ve Volyni

Vystoupáme-li z volyňského náměstí na kopec zvaný Malsička, bělá se na rozcestí pod jeho vrcholem malá stavbička. Má obdélníkový půdorys a je orientovaná na jih. Uprostřed čelní stěny je obloukový výklenek opatřený kovovou mříží. Uvnitř je na dřevě malovaný svatý Jan Nepomucký s křížem a kapradinou v ruce od Františka Špírka. Tento volyňský rodák a naivní malíř popisuje důvod vzniku kapličky ve své básničce která je doplněná ilustrací. „Kaplička u Malsičky. Sedlák Pravda ze Starova, pozdě v noci domu spěchá, zarazí se u Malsičky, neboť strachy sotva dýchá. Před sebou zří bílou ženu, má dva velké psy po stranách, Pravda stojí jak přimražen, ty psi mněli oheň v tlamách. Neboj se pojď se mnou dále, hlídám poklad jsem zakletá na Malsičce na hřbitově, kde je peněz plno zlata. Pravda sedlák polekaný k Volyni se na útěk dal, co on strachu cestou prožil, ustrašený vypravoval. Po čase ten sedlák Pravda, jak se o tom přemýšleti, na tom místě u Malsičky, dal kapličku postavit. Ku cti svatému Janu, kaplička stojí podnes, duši té zakleté ženy, Bůh na věčnost odnes.“¹⁰²

Kaplička je umístěna nedaleko božích muk a obě tyto stavby mívají občané putující na zdejší hřbitov. Také tato kaplička je opravená a udržovaná a to dokládá již dříve zmíněnou péči Města Volyně o kulturní dědictví.¹⁰³

¹⁰⁰ KUPKA, J. *Vlastivědný sborník Strakonice, kapitoly z historie*. Strakonice: Město Strakonice, 2002. str. 185.

¹⁰¹ Svatý Petr je jedním z dvanácti apoštolů. Byl učedníkem Ježíše Krista, patronem papežů, církve, truhlářů, ochráncem proti hadímu uštknutí, rybářů, obchodníků s rybami, trosečníků... Svátek: 29. června, v církevním kalendáři pak také 22. února a 1. srpna. Svatý Petr vlastní klíče od nebeské brány. Ikonografie: dva zkřížené klíče, obrácený kříž (byl ukřižován hlavou dolů), berla s třemi příčnými břevny, papežská kniha (evangelium), kohout (jeho zapření Krista) a někdy i ryba nebo loď.

¹⁰² ČERNÁ, J., *Stopy v krajině (putování po starých cestách za kapličkami a božími mukami)*. Volyně: Region Pošumaví, 2007, str. 16-17.

¹⁰³ Viz. příloha č. XXI.

Kaplička sv. Anny ve Volyni

Kamennou krásku zasvěcenou sv. Anně objevíme již zhruba po 200 metrech. Patří k těm „mladším“ kapličkám kolem Volyně. Stojí vpravo mezi dvěma velkými lipami a je orientovaná na jih – směrem k bývalé cestě, která tudy vedla. Je vyrobena ze dvou částí: dolní kamenný oblouk – má obdélníkový půdorys o něco větší než na něj navazující horní kamenný oblouk. V něm je vytesán výklenek, který je uzavřen kovovými dvířky, zdobenými krásně kovanou mříží. Uvnitř je na plechu namalovaný obrázek sv. Anny od Františka Špírka. Kaplička je zakončena ozdobným kovovým křížkem. V dolní části je vrocení 1903 a iniciály A. S. V tomto roce ji nechal postavit volyňský mecenáš Antonín Sladkovský (odtud iniciály A. S.), k jejichž domu na Hradčanech tento pozemek patřil. Vlastním nákladem postavil též tzv. Nadační dům a Dětskou opatrovnu ve Volyni.

Zmínka o této kapličce včetně ilustrace je v Špírkově „Hradčanské kronice“.
„svatá Anna. U staré cesty k Mesticům, svatě Anny stojí kapličky, zůstaň nám v svatě úctě, třeba jsi zcela maličká. Ochraňuj v poli úrodu, by vzrostly plné klasy, které chléb by nám dávaly, pro budoucí zlé časy.“^{104 105}

Kaplička sv. Ludmily ve Volyni

Jedna z nejznámějších kapliček v okolí Volyně, která stojí na okraji Městských lesů asi 800 metrů od hlavní silnice na Čestice. Dostaneme se k ní odbočkou od lesa, přesně na vrcholu kopce vpravo. Nedaleko vyústí stará cesta. Podle křížku poznáme, že jdeme správně. Asi po 400 metrech narazíme na rozcestí, na němž se dáme vpravo.

Kaplička pochází z 18. století a stojí u bývalé cesty z Volyně do Nihošovic. Je čtvercového půdorysu, velmi jednoduchá, nezdobená. V každé stěně je výklenek, kde dříve bývaly výjevy ze života sv. Ludmily a sv. Václava od V. Pikolona, v poslední době od F. Špírka, volyňského naivního malíře. Všechny tyto výmalby však byly postupně zničeny.

K tomuto místu se váže ústně tradovaný příběh vztahující se k roku 1866, prusko –

¹⁰⁴ ČERNÁ, J., *Stopy v krajině (putování po starých cestách za kapličkami a božími mukami)*. Volyně: Region Pošumaví, 2007, str. 24-25.

¹⁰⁵ Svatá Anna je Matkou Panny Marie, patronkou a ochránkyní matek a manželství, šťastného porodu, horníků, mlynářů, truhlářů, tkalců, krejčích, provazníků, čeledínů. Její ochranou se zaštitila města: Florencie, Innsbruck, Neapol, Quebec. Svátek má 26. července.

rakouské válce, kdy „... Prusové při svém tažení na Prahu plenili vše. V obavách z nebezpečí znesvěcení se z Prahy odvážely veškeré cennosti a mezi nimi i ostatky sv. Ludmily. Pradědeček pana Josefa Matějky z Volyně vezl tehdy koňským povozem tento vzácný náklad ukryt do Nihošovic. Cesta vedla mimo jiné přes pozemek rodiny Uhlíků – kováře z Nihošovic. Právě zde, asi uprostřed cesty, po překonaném kopci, bylo nutno nechat koně odpočinout. Z úcty pak nechali místo zasvětit sv. Ludmile.

Zda byla kaplička postavena k této události nebo zde stála již dříve se dnes asi již nedozvíme. V každém případě je toto místo svázáno s ještě staršími dějinami, neboť na Ostrém vrchu, jak se nazývá tento kopec, bylo božiště pohanů.

K Ludmile vždy také neodmyslitelně patřila studánka, asi 50 metrů od kapličky „Na babě“. V současné době je však zasypaná.¹⁰⁶⁾¹⁰⁷

¹⁰⁶ ČERNÁ, J., *Stopy v krajině (putování po starých cestách za kapličkami a božími mukami)*. Volyně: Region Pošumaví, 2007, str. 26-27.

¹⁰⁷ Svatá Ludmila žila v letech cca 860 – 15.09.921 na hradě Tetín. Pramátí českých panovníků, ale i většiny českých královen. Zasloužila se o rozvoj křesťanství v Čechách. Pochována je v Bazilice sv. Jiří v areálu Pražského hradu

4. Závěr

Svoji bakalářskou práci jsem pomyslně rozdělila do dvou částí. V první části uvádím základní charakteristiky drobných církevních staveb (boží muka, kaple a kapličky).

Druhou část jsem věnovala konkrétně vybraným objektům.

Pátrání po minulosti těchto staveb bylo někdy dost složité. Historické prameny jsem hledala jak v knižních, tak i v písemných archivních materiálech a v neposlední řadě u osob, které mají určitou spojitost s danou lokalitou a nebo jejich poznatky vychází ze znalostí místních poměrů. Při své práci jsem se seznámila jen zlomkem z velkého počtu malých sakrálních staveb z okolí mého rodiště – Strakonice.

Při hlubším hledání a pátrání bych určitě objevila mnoho dalších výše uvedených staveb a stavbiček, které mají spojitost s lokalitou ve které se nacházejí. Věřím, že o některých už není dokladů, ať již písemných a nebo ústních, které by mohly dokumentovat jejich vznik a důvod pro který byly postaveny. Některé tyto stavby se určitě nachází v již nepřístupných místech (cesty podél kterých stály byly rozorány a zrušeny). Na tomto poli bádání zůstává určitě ještě mnoho nepoznaného a bohužel s postupujícím časem, kdy ubývá pamětníků, jimž byly předávány dějinné skutečnosti pouze ústním podáním, ztrácíme nenávratně stále více a více informací o ještě neprozkoumaných a nedokladovaných stavbách.

Při pořizování fotodokumentace jsem se často přesvědčila, že buď to z nezájmu vlastníků těchto nemovitostí, ať již z řady příslušných úřadů či soukromých vlastníků a nebo z nedostatku finančních prostředků těchto majitelů, je současný stav těchto němých svědků historie mnohdy žalostný.

K Jihočeské krajině a lidu neodmyslitelně patří tyto monumenty a určitě by stálo za to snažit se získat peněžní prostředky na jejich opravu a záchranu a nepřihlížet pouze nečinně k tomu, jak některé mizí v nenávratnu.

Ladislav Stehlík: Křížky v polích

Nepsanou paměť vsí,
vzpomínku zlého činu,
díků za zachránění
i prosbu za spásu duše

z vás tiše čítávám
při toulkách u polních cest.

Kolik zapomenutých tvářích
se navždy rozpadlo v prach,
rez dávno vymazal jména,
jež dnes nic neříkají,
a kolikerá znamení života
přerostla tráva času.

Stačí se však pozeptat
starých vypravěčů,
a hle,

zazáří dávné oči,
něčí prsty zatnou se v pěst,
zazoufá zklamané děvče
a v žilách zahřímá znovu
krev dávných jar.

Kronikářsky stručně
postaví spádny děj,
romanci přibarví citem
a škvírou zámlky
nás pošlou do balady.

Jednu si vyvolám.

V černavých mračnech zmlkli skřivani,
v hroudách zabubnoval liják,
do větru práskl bič
a orač přitiskl kleče.

Už nedooral.

Blesk,

boží posel,
ho náhle zasáhl
na poli uprostřed brázdy.

Krávy odvedli domů
a jeho památku uctili
železným křížkem.

I druhou baladu
mi osvětluje nebe.

Před obědem
odběhla na pole
nakopat košík brambor.

Celá říčná
s motykou v ruce
se spěšně vracela domů,
před samou vsí ji dohonil blesk,
udeřil do týla
a ona se změnila v sloup,
jenž vlastní tíží
se kácí do příkopu.

Dodnes tam stojí křížek.¹⁰⁸

¹⁰⁸STEHLÍK, L., *Vratečnín*.

Praha:Československý spisovatel, 1973, str. 33.

5. Seznam použitých zdrojů

CVRČEK, Z., J. *Strakonice město, lidé, osudy*. Strakonice: Městský národní výbor v Strakonících, 1989.

KUPKA, J. . *Vlastivědný sborník Strakonice, kapitoly z historie*. Strakonice: Město Strakonice, 2002. ISBN 80-238-7889-1.

HANZL, Z.; GÁBA, Z.; PROCHÁZKA, L.; a kol. *Kámen v rukodělné výrobě českého venkova*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. r. o., 2003.
ISBN 80 – 7106 – 536 – 6.

CHODURA, R.; KLIMEŠOVÁ, V.; KŘIŠŤAN, A. *Slovník pojmů sakrálního výtvarného umění*. Kostelní vydrří: Karmelitánské nakladatelství, 2001.
ISBN 80 – 7192 – 530 – 6.

HÁJEK, T.; BUKAČOVÁ, I.; ČESKÁ KOMORA ARCHITEKTŮ.; SPOLEČNOST PRO KRAJINU. *Příběh drobných památek (Od nezájmu až k fascinaci)*. Lomnice nad Popelkou: Studio JB, 2006. ISBN 80 – 900903 – 9 – 7.

FRANZ, E.H., *Zapomenuté dědictví (Oprava drobných kamenných památek na Šumavě)*. Vimperk: Správa Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava ve Vimperku a Rotary klub Praha, 2004. ISBN 80-239-3684-0.

ČERNÁ, J. *Stopy v krajině (putování po starých cestách za kapličkami a božími mukami)*. Volyně: Regio, 2007. ISBN 978-80-239-9890-0.

ČERNÝ, J., *Poutní místa jižních Čech, Milostné obrazy, sochy a místa zvláštní zbožnosti*. České Budějovice: Bohumír Němec – Veduta, nakladatelství a vydavatelství, 2006. ISBN 80-86829-19-7.

STEHLÍK, L., *Vratečnín*. Praha: Československý spisovatel, 1973.

6. Seznam zkratk

sv. – svatý

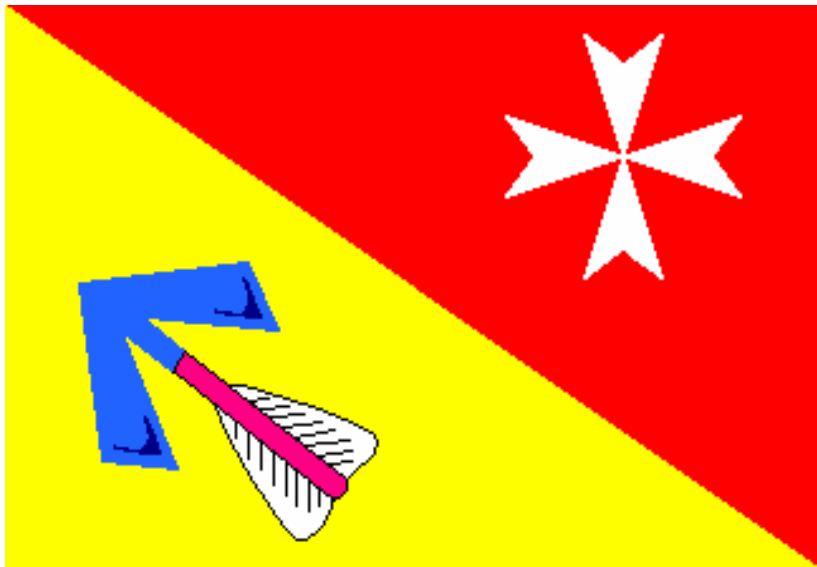
ZŠI – zvláštní škola internátní

7. Seznam příloh

- I. Prapor Města Strakonice
- II. Boží muka na letišti ve Strakonicích
- III. Boží muka na Radomyšlské ulici ve Strakonicích
- IV. Boží muka za Předními Zborovicemi
- V. Boží muka ve Volyni
- VI. Boží muka v Neměticích
- VII. Kaple sv. Jana Nepomuckého v Rennerových sadech
- VIII. Kaple sv. Jana Nepomuckého v Radomyšlské ulici
- IX. Kaple sv. Vojtěcha ve Strakonicích
- X. Kaple Nejsvětější Trojice
- XI. Zámecká kaple sv. Jana Křtitele na Střele
- XII. Kaple sv. Jana Nepomuckého na Střele
- XIII. Kaple Panny Marie Podsrpenské v Hajské
- XIV. Kaple Panny Marie u Dobré Vody u Milejovic
- XV. Kaple sv. Anděla Strážce
- XVI. Poutní kaple sv. Máří Magdalény v Chelčicích
- XVII. Zámecká kaple Jména Panny Marie v Lažanech
- XVIII. Kaple Panny Marie Bolestné ve Škvořeticích
- XIX. Kaplička sv. Jana Nepomuckého na Podsrpu
- XX. Kaplička sv. Jana Nepomuckého v ulici Hradeckého ve Strakonicích
- XXI. Kaplička sv. Jana Nepomuckého na Písecké silnici ve Strakonicích
- XXII. Kaplička sv. Jana Nepomuckého ve Volyni

8. Přílohy

Příloha č. I

Příloha č. IV

Svatý Jene vrodilj zanás!

Příloha č. X

Příloha č. XIV

Příloha č. XIV

Příloha č. XV

Příloha č. XVI

Příloha č. XVII

9. Abstrakt

TROJANOVÁ, R. *Menší sakrální stavby ve Strakonickém regionu*. České Budějovice 2009. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v České Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra systematické religiozity.

Vedoucí práce M. Klapetek.

Klíčové pojmy: boží muka, kaple a kapličky, Strakonický region, světci

Práce má část textovou a dokumentační. První část obsahuje základní charakteristiky menších sakrálních staveb (božích muk, kaplí a kapliček). Sběr dat jsem prováděla většinou z dostupných archivních a knižních materiálů. Druhá část se zabývá konkrétními stavbami - jejich popisem, charakteristikou a historií. Fotodokumentaci jsem provedla samostatně dle vlastních možností a uvážení. Tato práce shrnuje poznatky o vybraných drobných církevních stavbách části Jihočeského kraje, nacházejících se na Strakonicku, Volyňsku, Vodňansku a Blatensku. Své poznatky jsem stručně shrnula do závěrečného oddílu této práce.

10. Abstract

Smaller Sacral Buildings in the Strakonice Region

Key words: columns of crucifixion, village chapels and chapels, Strakonice region, saints

The thesis consists of text and documentation parts. The first one includes the basic characterization of smaller sacral buildings (columns of crucifixion, village chapels and chapels). Collected data mostly come from available archive and books materials. The second part deals with specific buildings - their description, characterization and history. I did the photodocumentation myself according to my choice and within my technical and financial limits. This work summarizes findings about chosen sacral buildings of South Bohemia located in the following regions: Strakonicko, Volyňsko, Vodňansko and Blatensko. I briefly summarized my findings in the final part of this work.